

Prilog 1

**Vlada Crne Gore
Kabinet predsjednika
Kancelarija za evropske integracije**

INFORMACIJA

o Finansijskom sporazumu između Evropske komisije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore za 2020. godinu, u okviru IPA II Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014-2020, s predlogom Sporazuma

Podgorica, septembar 2021. godine

Uvod

Evropska komisija u okviru Instrumenta pretpriprustupne podrške 2014-2020 (IPA II), između ostalih, pruža podršku i programima prekogranične saradnje u cilju unapređenja dobrosusjedskih odnosa, podsticanja integracije u Uniju i unapređenja društveno-ekonomskog razvoja, kroz zajedničke lokalne i regionalne inicijative. Programi prekogranične saradnje u okviru Ipe II se sprovode kao sastavni dio politike proširenja Evropske unije, te proističu i nadovezuju se na prethodne programe finansirane u okviru perspektive 2007-2013 (IPA I).

Jedan od devet prekograničnih i transnacionalnih programa u kojima Crna Gora učestvuje u finansijskom razdoblju 2014-2020 je Program prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore za period 2014-2020 (u daljem tekstu: Program). Ovaj Program je odobren Implementacionom odlukom Komisije C(2014)9352 od 10. decembra 2014. godine. Usvojeni Program predstavlja strategiju prekogranične saradnje za pogranično područje i utvrđuje, između ostalog, popis prihvatljivih geografskih područja, kontekst prihvatljivog područja, tematske prioritete programa i indikativna budžetska izdvajanja za period od sedam godina.

Program takođe služi kao polazna osnova za usvajanje akcionih programa prekogranične saradnje. Akcioni program za period 2018-2020. godine ima za cilj pružanje podrške za prekograničnu saradnju u oblastima zapošljavanja, mobilnosti radne snage, socijalne i kulturne inkluzije, životne sredine, prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog smanjenja, prevencije i upravljanja rizicima, turizma i kulturnog i prirodnog nasljeđa.

Ovaj Program se sprovodi direktnim upravljanjem u saradnji sa susjednom državom i Evropskom komisijom, što znači da sredstvima EU upravlja i projekte ugovara Delegacija Evropske unije u Bosni i Hercegovini.

Sadržaj Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora

Opšti cilj Programa je održivi razvoj u pograničnom području između Bosne i Hercegovine i Crne Gore, kroz sprovođenje zajedničkih projekata korišćenjem uporednih prednosti programskog područja. Program doprinosi ostvarenju ciljeva Strategije razvoja Jugoistočne Evrope do 2020. godine (*SEE 2020*) i Strategije razvoja Evrope do 2020. godine (*Europe 2020*) za pametni, održivi, inkluzivni i integrisani rast, kao i ostvarenju ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije.

Program obuhvata sljedeće tematske prioritete:

- Tematski prioritet 1: Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije sa obje strane granice;
- Tematski prioritet 2: Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog ublažavanja, prevencija i upravljanje rizicima;
- Tematski prioritet 3: Promocija turizma i kulturne i prirodne baštine;
- Tematski prioritet 4: Tehnička podrška.

Programsko područje obuhvata teritoriju površine 30.367,33 km². U Crnoj Gori programsko područje uključuje 14 opština: Pljevlja, Plužine, Žabljak, Šavnik, Nikšić, Herceg Novi, Kotor, Tivat, Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin, Berane, Petnjica, Danilovgrad. Programsko područje u Bosni i Hercegovini obuhvata 56 opština: Jablanica, Konjic, Trnovo, Trnovo RS, Pale, Pale Prača, Novo Goražde, Goražde, Čajniče, Foča Ustikolina, Kalinovik, Rudo, Višegrad, Rogatica, Foča, Gacko, Nevesinje, Mostar, Hadžici, Ist. Ilidža, Ilidža, Široki Brijeg, Ljubuški, Čapljina, Čitluk, Stolac, Berkovići, Bileća, Ljubinje, Neum, Ravno, Istočni Mostar, Trebinje, Prozor/Rama, Kupres, Kupres (RS), Tomislavgrad, Posušje, Grude, Livno, Sokolac, Istočno Novo Sarajevo, Sarajevo Novi Grad, Vogošća, Sarajevo Stari Grad, Sarajevo Istočni Stari Grad, Ilijaš, Vareš, Breza, Visoko, Kiseljak, Fojnica, Kreševo, Centar Sarajevo, Novo Sarajevo, Olovo.

Finansijski sporazum između Evropske komisije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore za 2020. godinu

U cilju sprovođenja Programa, neophodno je da Evropska komisija, Bosna i Hercegovina i Crna Gora zaključe Finansijski sporazum za 2020. godinu, kojim se utvrđuju uslovi pružanja podrške EU, pravila i procedure isplate koja se odnosi na podršku i uslove pod kojima će se upravljati podrškom. Takođe, potpisivanjem ovog Sporazuma se obezbjeđuje izvršavanje svih obaveza koje države korisnice Ipe preuzimaju kako bi ispunile ciljeve koji su predviđeni Programom. Finansijski sporazum se odnosi na programsku 2020. godinu, a potpisuje se u skladu s pravilom n+1, odnosno strane potpisnice su u obavezi da ga potpišu do kraja naredne kalendarske godine u odnosu na programsku godinu, što je u ovom slučaju 31.12.2021. godine.

Finansijski sporazum sastoji se od sljedećih dokumenata:

- Posebnih uslova;
- Aneksa I: Akcioni program prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore za period 2018-2020. godine;
- Aneksa IA: Program prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014-2020 u okviru Ipe II;
- Aneksa II: Opšti uslovi;
- Aneksa III: Model Godišnjeg izvještaja za prekograničnu saradnju o implementaciji pomoći u okviru Ipe II u skladu s članom 80 Okvirnog sporazuma;
- Aneksa IIIA: Model godišnjeg izvještaja o sprovođenju podrške u okviru Ipe II u skladu s članom 58 Okvirnog sporazuma.

Sredstva potrebna za realizaciju Programa

Ukupni procijenjeni troškovi za 2020. ovog Programa iznose 1.270.588,00 eura i maksimalni doprinos Unije je određen na 1.080.000,00 eura. Sufinansiranje tematskih prioriteta obezbjeđuju korisnici bespovratnih sredstava, u iznosu od najmanje 15% ukupnih troškova na nivou projekta.

FINANSIJSKI SPORAZUM

POSEBNI USLOVI

Evropska komisija (u daljem tekstu: **Komisija ili sporazumna strana**) postupajući u ime Evropske unije (u daljem tekstu: **Unija**),

s jedne strane, i

Bosna i Hercegovina koju predstavlja Direkcija za evropske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Vlada Crne Gore koju predstavlja Kancelarija za evropske integracije (u daljem tekstu zajedno: „**države korisnice IPA II**“ ili odvojeno kao: „**država korisnica IPA II**“ ili „sporazumna strana“)

s druge strane,

i zajedno u daljem tekstu: „sporazumne strane“,

SAGLASILE SU SE O SLJEDEĆEM:

Član 1 – Akcioni program

(1) Unija je saglasna da finansira kao što su i države korisnice IPA II saglasne da prihvate finansiranje za 2020. godinu sljedećeg Akcionog programa kako je dato u Aneksu I:

**Akcioni program prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina -
Crna Gora za 2018-2020.**
2020/041-463

Ovaj Akcioni program finansira se iz Budžeta Unije u okviru sljedećeg osnovnog akta: Instrument prepristupne podrške (Ipa II).¹

(2) Ukupni procijenjeni troškovi ovog Programa odobreni za 2020. iznose 1.270.588,00 eura i maksimalni doprinos Unije ovom Akcionom programu je određen na 1.080.000,00 eura.

Od država korisnica IPA II ne zahtijevaju se nikakvi finansijski doprinosi.

Član 2 – Period izvršenja i operativni implementacioni period

(1) Period izvršenja ovog Finansijskog sporazuma kao što je definisano članom 1(1) Aneksa II određen je na 12 godina od stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma.

---

¹Regulativa Evropskog parlamenta i Savjeta (EU) br. 231/2014 od 11. marta 2014. o uspostavljanju Instrumenta prepristupne podrške (Ipa II), Sl. list L 77, 15.03.2014, str. 11.

- (2) Trajanje operativnog implementacionog perioda ovog Finansijskog sporazuma kao što je definisano članom 1(2) Aneksa II određeno je na 6 godina od stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma.

Član 3 – Adrese i komunikacija

Sva komunikacija vezana za implementaciju ovog Finansijskog sporazuma je u pisanoj formi, odnosi se izričito na ovaj Akcioni program kao što je navedeno u članu 1(1) i šalje se na sljedeće adrese:

(1) za Komisiju:

Generalna direkcija za politiku susjedstva i pregovore o proširenju (DG NEAR)
Direkcija D,
Rue de la Loi 15,
B - 1049 Brisel,
Belgija
E-mail: NEAR-D4@ec.europa.eu

(2) za države korisnice IPA II:

za Bosnu i Hercegovinu:

Direkcija za evropske integracije Vijeća ministara Bosne i Hercegovine
Nacionalni IPA koordinator (NIPAK)
Djoke Mazalica 5
71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
E-mail: kabinet.dei@dei.gov.ba

za Crnu Goru:

Zorka Kordić
Glavna pregovaračica
i nacionalna IPA koordinatorica
Vlada Crne Gore
Kancelarija za evropske integracije
Bulevar Revolucije 15
81000 Podgorica, Crna Gora
E-mail: kei@gsv.gov.me

Član 4 – Kontakt osoba za OLAF

Kontaktna tačka korisnice IPA II sa odgovarajućim ovlaštenjima da saraduje neposredno s Evropskom kancelarijom za borbu protiv prevara (OLAF) u cilju omogućavanja operativnih aktivnosti OLAF-a biće: Vera Letica (vletica@mft.gov.ba) i Sehija Mujkanović (smujkanovic@mft.gov.ba), pomoćnica ministra (Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine e-mail: cfcu@mft.gov.ba) Trg Bosne i Hercegovine 3, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina i Nataša Kovačević, Ministarstvo finansija Crne Gore, Stanka Dragojevića 2, 81000 Podgorica, Crna Gora, e-mail natasa.kovacevic@mif.gov.me.

Član 5 – Okvirni sporazumi

Akcioni program se implementira u skladu s odredbama Okvirnog sporazuma između Evropske komisije i Bosne i Hercegovine o pravilima saradnje koja se odnose na implementaciju finansijske pomoći Unije Bosni i Hercegovini u okviru Instrumenta pretpristupne podrške (IPA II), a koji je stupio na snagu 24. avgusta 2015, odnosno u skladu s odredbama Okvirnog sporazuma između Evropske komisije i Crne Gore o pravilima saradnje koja se odnose na implementaciju finansijske pomoći Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta pretpristupne podrške (IPA II) koji je stupio na snagu 4. juna 2015. (u daljem tekstu: Okvirni sporazum(i)).

Ovaj Finansijski sporazum dopunjuje odredbe gore pomenutih Okvirnih sporazuma. U slučaju konflikta između odredbi ovog Finansijskog sporazuma na jednoj strani, i odredbi odgovarajućeg Okvirnog sporazuma na drugoj strani, poslednje imaju prednost.

Član 6 – Aneksi

(1) Ovaj Finansijski sporazum sastoji se od:

(a) ovih Posebnih uslova;

(b) Aneksa I: Akcioni program prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora za godine 2018-2020;

(c) Aneksa IA: Program prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore 2014-2020;

(d) Aneksa II: Opšti uslovi;

(e) Aneksa III: Model Godišnjeg izvještaja za prekograničnu saradnju o implementaciji pomoći u okviru Ipe II (član 80 Okvirnog sporazuma);

(f) Aneksa IIIA: Model godišnjeg izvještaja o implementaciji pomoći u okviru IPA II u skladu s članom 58 Okvirnog sporazuma;

2) U slučaju konflikta između odredbi Aneksa na jednoj strani i odredbi ovih Posebnih uslova na drugoj strani, poslednje imaju prednost. U slučaju konflikta između odredbi Aneksa I i Aneksa IA na jednoj strani i odredbi Aneksa II na drugoj strani, poslednje imaju prednost. U slučaju konflikta između odredbi Aneksa I na jednoj strani i odredbi Aneksa IA na drugoj strani poslednje imaju prednost.

Član 7 – Stupanje na snagu

Ovaj Finansijski sporazum stupa na snagu na dan kada ga potpiše posljednja strana, a najkasnije do 31. decembra 2021.

Ovaj Finansijski sporazum je sačinjen u tri primjerka na engleskom jeziku, pri čemu je jedan predat Komisiji i po jedan svakoj od država korisnica IPA II.

Za države korisnice IPA:

Za Komisiju:

Za Bosnu i Hercegovinu:

Gdin Edin Dilberović
Direktor
Direkcija za evropske integracije
Vijeća ministara Bosne i Hercegovine

Ms Genoveva Ruiz Calavera
Direktor
DG NEAR / D
Rue de la Loi 15,
B - 1049 Brisel, Belgija
Evropska komisija

Sarajevo, _____

Brisel, _____

Za Crnu Goru:

Zorka Kordić
Glavna pregovaračica
i nacionalna IPA koordinatorka (NIPAK)
Vlada Crne Gore
Kancelarija za evropske integracije

Podgorica, _____

ANEKS I

Višegodišnji program rada
Ovaj dokument predstavlja višegodišnji program rada u smislu člana 110 (2) Uredbe
(EU, Euratom) 2018/1046

Akcioni program prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore za period 2018-2020. godine

1 IDENTIFIKACIJA

Države korisnice	<i>Bosna i Hercegovina i Crna Gora</i>
Oznaka za opredijeljena sredstva u sistemu CRIS/ABAC Udio Unije Budžetska linija Ukupni trošak	Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA-II) 2018/041-460 EUR 1.200.000- 22.020401 2019/041-462 EUR 1.200.000- 22.020401 2020/041-463 EUR 1.080.000 -22.020401 3.480.000,00 euro
Način upravljanja Odgovorne strukture	Direktno upravljanje od strane Evropske komisije Bosna i Hercegovina: Direkcija za evropske integracije Crna Gora: Kancelarija za evropske integracije
Krajnji rok za sklapanje jednog ili više sporazuma o finansiranju sa državama korisnicama IPA II (tripartitni)	Za opredijeljena budžetska sredstva za 2018. godinu najkasnije do 31. decembra 2019. godine Za opredijeljena budžetska sredstva za 2019. godinu najkasnije do 31. decembra 2020. godine Za opredijeljena budžetska sredstva za 2020. godinu najkasnije do 31. decembra 2021. godine
Krajnji rok za sklapanje ugovora o nabavci i dodjeli bespovratnih sredstava	3 godine od dana sklapanja Finansijskog sporazuma (kada ga posljednja strana potpiše)
Krajnji rok za operativnu implementaciju	6 godina od dana sklapanja Finansijskog sporazuma (kada ga posljednja strana potpiše)

Krajnji rok za sprovođenje Finansijskog sporazuma (datum do kojeg se sredstva opredijeljena za ovaj program povlače i program zatvara) nakon usvajanja završnih računa	12 godina od dana sklapanja Finansijskog sporazuma (kada ga posljednja strana potpiše)
--	---

OPIS AKCIONOG PROGRAMA

2.1 PREGLED PROGRAMA PREKOGRANIČNE SARADNJE ZA PERIOD 2014-2020. GODINE I AKCIONOG PROGRAMA PREKOGRANIČNE SARADNJE ZA PERIOD 2018-2020. GODINE

Program prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore za period 2014-2020. godine odobren je Sprovedbenom odlukom Komisije C(2014) 9351 od 10. decembra 2014. godine. Usvojeni Program za period 2014-2020. godine predstavlja strategiju prekogranične saradnje za pogranično područje i utvrđuje, između ostalih stvari, popis prihvatljivih geografskih područja, kontekst prihvatljivog područja, tematske prioritete programa i indikativna budžetska izdvajanja za period od 7 godina.

Program prekogranične saradnje za period 2014-2020. godine takođe služi kao referenca za usvajanje akcionih programa prekogranične saradnje. Akcioni program prekogranične saradnje za period 2018-2020. godine ima za cilj pružanje pomoći za prekograničnu saradnju u okviru tematskih područja utvrđenih u programu za period 2014-2020. godine (kao što je navedeno u odjeljku 2.2).

Evropska komisija je 6. februara 2018. usvojila Informaciju „Kredibilna perspektiva proširenja za poboljšano angažovanje EU sa Zapadnim Balkanom“². Ova Informacija ima za cilj da podstakne obnovljeni reformski zamah na Zapadnom Balkanu i obezbijedi značajno poboljšanje angažovanja EU da bolje podrži njihove pripreme na evropskom putu. Informacija postavlja nove strateške orijentacije, posebno u pogledu sprovođenja šest vodećih inicijativa (npr. jačanje podrške vladavini prava, jačanja angažovanja na pitanjima bezbjednosti i migracija, podršku društveno-ekonomskom razvoju, povećanje povezanosti, Digitalna agenda za Zapadni Balkan i podrška pomirenju i dobrosusjedskim odnosima). Posebno, prekogranična saradnja je ključno sredstvo za podsticanje pomirenja i bavljenje naslijeđem prošlosti na Zapadnom Balkanu, u skladu sa vodećom inicijativom 6 (podrška pomirenju i dobrosusjedskim odnosima) i za održivi lokalni razvoj, u skladu sa vodećom inicijativom 3 (podrška društveno-ekonomskom razvoju).

• Spisak prihvatljivih geografskih područja:

Sljedećih 56 opština u Bosni i Hercegovini i 14 opština u Crnoj Gori su prihvatljive za ovaj program:

Bosna i Hercegovina: Jablanica, Konjic, Trnovo, Trnovo RS, Pale, Pale Prača, Novo Goražde, Goražde, Čajniče, Foča Ustikolina, Kalinovik, Rudo, Višegrad, Rogatica, Foča, Gacko, Nevesinje, Mostar, Hadžici, Ist. Ilidža, Ilidža, Široki Brijeg, Ljubuški, Čapljina, Čitluk, Stolac, Berkovići, Bileća, Ljubinje, Neum, Ravno, Istočni Mostar, Trebinje, Prozor/Rama, Kupres, Kupres (RS), Tomislavgrad, Posušje, Grude, Livno, Sokolac, Istočno Novo Sarajevo, Sarajevo Novi Grad, Vogošća, Sarajevo Stari Grad, Sarajevo Istočni Stari Grad, Ilijaš, Vareš, Breza, Visoko, Kiseljak, Fojnica, Kreševo, Centar Sarajevo, Novo Sarajevo, Olovo.

Crna Gora: Pljevlja, Plužine, Žabljak, Šavnik, Nikšić, Herceg Novi, Kotor, Tivat, Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin, Berane, Petnjica, Danilovgrad.

---

²COM (2018) 65 final, 6.2.2018

- **Kontekst prihvatljivog područja za prekograničnu saradnju**

Analiza situacije ovog područja koja je obavljena u sklopu priprema ovog programa ukazala je na sljedeće ključne izazove i mogućnosti koje će biti obuhvaćene i koje će se podržati kroz prekograničnu saradnju:

Nedostatak mogućnosti za zapošljavanje:

Nedostatak mogućnosti za zapošljavanje je jedna od glavnih prijetnji u programskom području. Utiče na životni standard većine stanovništva i ključni je uzrok migracijskih tokova. Kratkoročno poboljšanje ove situacije je malo vjerovatno i negativan uticaj se može čak i pogoršati posebno za ugrožene grupe i ruralno stanovništvo.

Bogati prirodni resursi koji su ugroženi zagađenjem i prirodnim katastrofama

Iako bogato prirodnim resursima, programsko područje se takođe smatra ugroženim i izloženo je brojnim rizicima koji se kreću od zagađenja do prirodne katastrofe. Zbog visoke osjetljivosti regiona na klimatske promjene, rizik od poplava i šumskih požara se povećao u posljednjoj deceniji. Klimatske promjene takođe će staviti dodatni naglasak na proizvodnju hidroenergije i ovo će se morati uzeti u obzir kada su u pitanju mjere adaptacije. Potencijal teritorije obuhvaćene programom u pogledu obnovljivih izvora energije, posebno u pogledu održive biomase, nije iskorišćen.

Turizam može da doprinese ekonomskom razvoju

Adekvatna upotreba i promocija prirodnih resursa i kulturnog nasljeđa može da doprinese otvaranju područja za održivi turizam kao način za postizanje ekonomskog rasta.

- **Pregled prethodnog i tekućeg iskustva u prekograničnoj saradnji i naučene lekcije**

Ključne preporuke iz periodičnih evaluacija i revizija programa prekogranične saradnje za period 2007-2013. godine uzete su u obzir pri izradi ovog programa. Stoga su programi prekogranične saradnje za period 2014-2020. godine više fokusirani u pogledu broja obuhvaćenih tematskih prioriteta i geografske prihvatljivosti, što će doprinijeti postizanju boljih rezultata i većeg uticaja. Uz to, sprovođenje programa prekogranične saradnje je pojednostavljeno najviše time što postoji jedno ugovorno tijelo i jedan finansijski iznos po programu.

Ključne naučene lekcije su takođe identifikovane u konačnoj evaluaciji IPA CBC programa 2007-2013 koja je sprovedena u 2016. i 2017. godini. Naučene lekcije i preporuke su razmotrene sa CBC zainteresovanim stranama na Zapadnom Balkanu i mjere za nastavak su identifikovane za kratki i srednji rok, kako za tekući 2014-2020 prekogranični program tako i za buduće 2021-2027 programe prekogranične saradnje. Glavne preporuke u vezi sa svim programima prekogranične saradnje na nivou Zapadnog Balkana uključuju:

- Osnovni cilj, promovisanje dobrosusjedskih odnosa, treba da bude jasno odslikan u projektima prekogranične saradnje.
- Pozivi za predloge projekata bi trebalo da budu više fokusirani na nekoliko prioriternih pitanja koja imaju visok prekogranični sadržaj.
- Intervencija logike programa, izveštavanje i sistemi praćenja moraju biti poboljšani jer nisu strukturirani da utvrde jasne osnove za mjerenje rezultata na regionalnom nivou.
- Postoji potreba za zadržavanjem aktivnosti na podizanju kapaciteta za operativne

strukture i Zajedničkih tehničkih sekretarijata /Antena.

□ Postoji potreba za poboljšanjem sinergije sa drugim politikama i donatorima, kapitalizacijom i razmjenom iskustava sa drugim programima prekogranične saradnje (prekogranični programi sa državama članicama, i Evropski susjedski instrument- program prekogranične saradnje).

Kada je ovaj program u pitanju, bliska saradnja između dvije zemlje tokom svakog koraka u sprovođenju programa je bila ključna i moraće se obezbijediti i ubuduće. Takođe, iskustvo je pokazalo da potencijalnim podnosiocima predloga projekata treba podrška kako bi identifikovali moguće partnere na projektu na drugoj strani granice u izradi veoma kvalitetnih predloga projekata. Ova podrška će se nastaviti.

Takođe, Program bi trebalo nadovezati na precizne elemente i akcije koje su definisale obje države, Bosna i Hercegovina i Crna Gora, u okviru Jadransko-jonske makro-regionalne strategije (KOM(2014) 357 o Strategiji Evropske unije za Jadransko-jonski region), kao i Makro-regionalne strategije za Dunavski region (KOM(2010) 715 o Strategiji Evropske unije za Dunavski region).

Program prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina - Crna Gora 2014-2020 obuhvata reference na obje makro-regionalne strategije i zahtjevi za sinergiju sa strategijama bili su uključeni u prvom pozivu za podnošenje prijedloga projekata Programa. U svakom slučaju, kako se aplikanti rijetko referiraju na sinergiju između njihovih predloga projekata i makro-regionalnih strategija, IPA korisnici su odlučili da se fokusiraju na to tokom narednih događaja za izgradnju kapaciteta potencijalnih aplikanta u 2018.

Tematski prioriteti su i dalje fokusirani u pozivima za dostavljanje projekata, pokrenuti samo za nekoliko specifičnih ciljeva Programa, blagovremeno i u koordinaciji sa drugim IPA CBC bilateralnim programima korisnika.

2.2 OPIS I SPROVOĐENJE AKCIJA

Akcija 1	Operacije prekogranične saradnje	3.480.000 EUR
-----------------	---	----------------------

Smatra se da predviđena pomoć Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori slijedi uslove i postupke utvrđene restriktivnim mjerama usvojenim u skladu sa članom 215 TFEU.³

(1) Opis akcije, cilj, očekivani rezultati

Opis akcije: Operacije prekogranične saradnje u pograničnom području u oblastima zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije; životne sredine, prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog smanjenja, prevencije i upravljanja rizicima; turizma i kulturnog i prirodnog nasljeđa.

Cilj: Socio-ekonomski razvoj i jačanje dobrosusjedskih odnosa u prekograničnom području kroz sprovođenje operacija prekogranične saradnje koje imaju za cilj:

(1) promovisanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije s obje strane granice kroz, između ostalog: objedinjavanje prekograničnih tržišta rada, uključujući prekograničnu mobilnost; zajedničke inicijative lokalnog zapošljavanja; usluge informisanja i savjetodavne usluge i zajedničke obuke; rodnu ravnopravnost; jednake mogućnosti;

³ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/8442/consolidated-list-sanctions_en

integraciju imigrantskih zajednica i ugroženih grupa; ulaganje u javne službe za zapošljavanje; i podršku ulaganjima u javno zdravstvo i socijalne službe;

(2) zaštitu životne sredine i promovisanje prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog smanjenja, prevenciju i upravljanje rizicima kroz, između ostalog: zajedničke akcije za zaštitu životne sredine; promovisanje održive upotrebe prirodnih resursa, efikasnost resursa, obnovljive energetske izvore i prelazak na bezbjednu i održivu ekonomiju sa niskim nivoom emisije gasova sa efektom staklene bašte; promovisanje ulaganja za rješavanje posebnih rizika, obezbjeđivanje otpornosti na nepogode i razvoj sistema upravljanja u slučaju nepogoda i pripravnosti u hitnim situacijama;

(3) podsticaj turizma i kulturnog i prirodnog nasljeđa;

Gdje je to primjenjivo, uzimaju se u obzir akcije povezane sa gore pomenutim ciljevima koji su razvijeni u Akcionom planu Jadransko-jonske makroregionalne strategije i Strategije EU za Dunavski region u kojima obje zemlje učestvuju.

Očekivani rezultati:

U vezi sa ciljem 1):

- Savjetodavna podrška stanovništvu i vještine stanovništva koje traži zaposlenje u prekograničnom području su unaprijeđeni.
- Mogućnosti za otvaranje novih radnih mjesta za ugrožene grupe i mogućnosti za njihovo zaposlenje su povećane.

U vezi sa ciljem 2):

- Kapacitet da se sprovedu ekološki standardi i standardi energetske efikasnosti na lokalnom nivou za vodosnabdijevanje, upravljanje čvrstim otpadom i otpadnim vodama je ojačan.
- Svijest javnosti o prednostima usklađenosti sa praksama EU u oblasti vodosnabdijevanja, upravljanja čvrstim otpadom i otpadnim vodama i zaštite životne sredine je povećana.
- Kapacitet službi za prevenciju i ublažavanje ekoloških vanrednih situacija za bavljenje prirodnim katastrofama je ojačan.

U vezi sa ciljem 3):

- Broj turista u ruralnim područjima i zaštićenim područjima prirode je povećan.
- Imidž i turistička atraktivnost prekograničnog regiona kao multietničke i kulturno raznovrsne evropske destinacije su poboljšani.

Akcioni program prekogranične saradnje za period 2018-2020 doprinijeće postizanju opštih ciljeva i očekivanih rezultata definisanih programom prekogranične saradnje za period 2014-2020. Za dodatne detalje vidjeti odjeljak 3.2 programa prekogranične saradnje za period 2014-2020 (Aneks 2 Sprovedbene odluke Komisije C(2014) 9351 od 10. decembra 2014. godine).

(2) Pretpostavke i uslovi

Kao neophodni uslov za djelotvorno upravljanje programom, korisnici uspostavljaju Zajednički odbor za praćenje i obezbjeđuju odgovarajuće i funkcionalne kancelarije i osoblje za Zajednički tehnički sekretarijat (koji će biti osnovan na osnovu posebne Odluke o finansiranju) i Antena kancelariju, u slučaju da ista bude otvorena.

Do sada, korisnici su ispoštovali ovaj uslov omogućivši neometano funkcionisanje Zajedničkog tehničkog sekretarijata u Sarajevu (Bosna i Hercegovina) i Antene u Nikšiću (Crna Gora). Ove strukture su u potpunosti finansirane iz Mjera podrške za Tehničku podršku za programe prekogranične saradnje između IPA II korisnika u okviru Instrumenta pretpristupne podrške (IPA II) za godinu 2014 C (2014) 37629. Ove Mjere podrške, u slučaju programa prekogranične saradnje 2014-2020 Bosna i Hercegovina i Crna Gora su implementirane pod neposrednim rukovodstvom od strane Delegacije Evropske unije u Bosni i Hercegovini koja je potpisala direktni servisni ugovor sa Direkcijom za evropske integracije Bosne i Hercegovine. Ovaj ugovor o uslugama će isteći 31. decembra 2019.

Dalja finansijska podrška, od 2019. godine pa nadalje, je programirana od strane Evropske komisije za nastavak pružanja podrške Zajedničkom tehničkom sekretarijatu i kancelariji Antene. Stoga, novi aranžmani će biti uspostavljeni sa korisnicima koji mogu osigurati da se uslovi iz ovog paragrafa poštuju ubuduće.

Nepoštovanje gore datih zahtjeva može dovesti do povraćaja sredstava na osnovu ovog programa i/ili preusmjerenja budućeg finansiranja.

Odgovorne strukture mogu odlučiti da spoje alokaciju za 2019. godinu sa narednim budžetskim izdvajanjima.

(3) Osnovni elementi akcije

Dodjela bespovratnih sredstava – Poziv za dostavljanje predloga: 3.480.000 EUR

a) Osnovni kriterijumi prihvatljivosti:

Prihvatljive akcije su date u odjeljku 3.2 Priloga 2 Sprovedbene odluke Komisije C(2014)9351 od 10. decembra 2014. One uključuju između ostalog:

- obuku i izgradnju kapaciteta,
- razmjenu iskustava i najboljih praksi među zainteresovanim stranama,
- razmjenu informacija,
- organizaciju promotivnih dešavanja i komunikaciju i kampanje publiciteta,
- organizaciju zajedničkih događaja, simpozijuma i radionica,
- nabavku opreme,
- male infrastrukturne radove,
- restauraciju i očuvanje istorijskih i kulturnih lokaliteta.

U kontekstu sprovođenja programa, prednost se može dati akcijama vezanim za makroregionalne strategije u kojima učestvuju obje zemlje.

Korisnici moraju biti pravni subjekti i osnovani u državi korisnici sredstava iz Ipe II koja učestvuje u programu prekogranične saradnje.

Potencijalni korisnici mogu biti: lokalni organi vlasti, pravni subjekti kojima upravljaju lokalni organi vlasti, udruženja opština, razvojne agencije, organizacije za podršku lokalnim preduzećima, ekonomski faktori kao što su mala i srednja preduzeća, turističke i kulturne organizacije, nevladine organizacije, državni i privatni organi koji pružaju podršku radnoj snazi, institucije za stručno i tehničko obrazovanje, organi i organizacije za zaštitu prirode, državni organi odgovorni za upravljanje vodom, službe za vanredne situacije/požare, škole,

fakulteti, univerziteti i centri za istraživanja uključujući institucije za stručno i tehničko obrazovanje.

- a) Osnovni kriterijumi za izbor su finansijski i operativni kapacitet podnosioca.
- b) Osnovni kriterijumi za dodjelu su značaj, djelotvornost i izvodljivost, održivost i isplativost akcije.
- c) Maksimalni iznos kofinansiranja od strane Unije za bespovratna sredstva u okviru poziva je 85% prihvatljivih troškova akcije.
- d) Indikativni iznos poziva (ili više njih): 3.480.000 EUR.

Odgovorne strukture mogu odlučiti da objave više poziva za dostavljanje predloga. Svaki poziv za dostavljanje predloga imaće iste ciljeve, rezultate, kao i osnovne kriterijume za prihvatljivost, izbor i dodjelu kako je gore opisano. Svaki ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava biće finansiran iz jedne budžetske obaveze.

Odgovorne strukture mogu odlučiti da spoje sredstva planirana za 2019. godinu sa narednim budžetskim izdvajanjima. Odgovorni strukture mogu odlučiti da objave poziv za prijedloge projekata koji će uključiti 2018. i / ili 2019. i / ili alokaciju za 2019. Oni takođe mogu da odluče da objave poziv koji će uključivati prethodna ili buduća budžetska izdvajanja.

Indikativni datum za objavljivanje poziva (ili više njih) za dostavljanje predloga: četvrti kvartal 2018. za budžetske obaveze za 2018. godinu i drugi kvartal 2020. za budžetsku obavezu za 2019 i 2020.

3 BUDŽET

2018				2019				2020				Odluka o ukupnom finansiranju
	Udio Unije*	Korisnica/e bespovratnih sredstava Sufinansiranje**	Ukupni troškovi		Udio Unije	Korisnica/e bespovratnih sredstava Sufinansiranje	Ukupni troškovi		Udio Unije	Korisnica bespovratnih sredstava Sufinansiranje	Ukupni troškovi	
Operacije prekogranične saradnje	1,200,000	211,764.00	1,411,764	Operacije prekogranične saradnje	1,200,000	211,764.00	1,411,764	Operacije prekogranične saradnje	1,080,000	190,588.00	1,270,588	3,480,000
u %	85	15	100		85	15	100		85	15	100	
UKUPNO 2018	1,200,000	211,764	1,411,764	UKUPNO 2019	1,200,000	211,764.00	1,411,764	UKUPNO 2020	1,080,000	190,588.00	1,270,588	3,480,000

*Sufinansiranje od strane Unije je obračunato u odnosu na prihvatljive troškove, koji su zasnovani na ukupnim prihvatljivim troškovima uključujući javne i privatne troškove. Iznos sufinansiranja od strane Unije na nivou svakog tematskog prioriteta ne može biti manji od 20% niti veći od 85% prihvatljivih troškova.

** Sufinansiranje tematskih prioriteta će obezbijediti korisnice bespovratnih sredstava. Korisnice bespovratnih sredstava moraju obezbijediti udio od najmanje 15% ukupnih prihvatljivih troškova projekta.

4 ORGANIZOVANJE PRAĆENJA UČINKA

Kao dio okvira za mjerenje učinka, Komisija prati i ocjenjuje napredak ka ostvarivanju konkretnih ciljeva koji su propisani u Regulativi o IPA II na osnovu unaprijed utvrđenih, jasnih, transparentnih mjerljivih pokazatelja. Izvještaji o napretku iz člana 4 Regulative o IPA II uzimaju se kao osnov za ocjenu rezultata podrške u okviru IPA II.

Komisija će prikupiti podatke o učinku (indikatore procesa, rezultata i ishoda) iz svih izvora, koji će biti objedinjeni i analizirani radi praćenja napretka u odnosu na ciljeve i ključne tačke utvrđene za svaku akciju iz ovog programa, kao i Strateški dokument za datu državu.

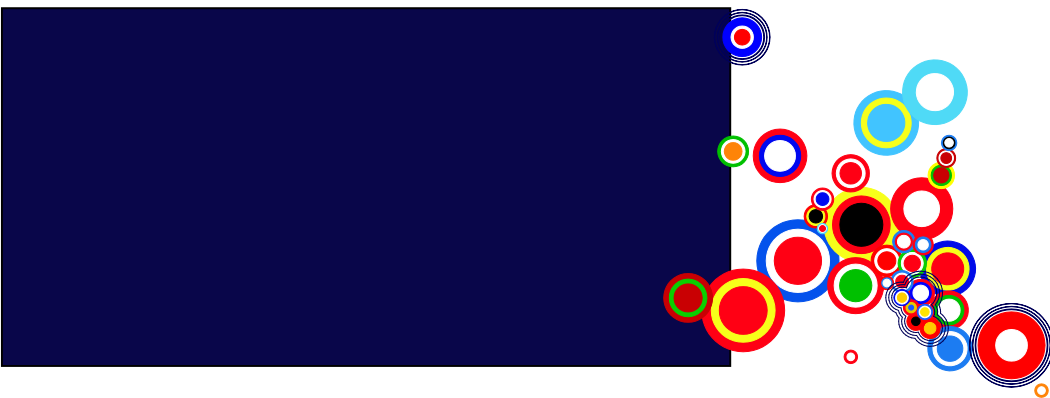
Nacionalni koordinatori za IPA će prikupiti informacije o učinku akcija i programa (indikatore procesa, rezultata i ishoda) i koordinirati prikupljanje i izradu indikatora koji dolaze iz nacionalnih izvora.

Ukupni napredak će se pratiti na sljedeće načine: a) sistemom praćenja usmjerenog na rezultate (ROM); b) sopstvenim praćenjem od strane država korisnica IPA II; c) samopraćenjem koje vrše Delegacije EU; d) zajedničkim praćenjem od strane Generalnog direktorata za proširenje i država korisnica IPA II, pri čemu usklađenost, dosljednost, djelotvornost, efikasnost i koordinaciju u sprovođenju finansijske podrške redovno prati Odbor za praćenje IPA II, uz podršku Zajedničkog odbora za praćenje, koji će obezbijediti postupak praćenja na nivou programa.

ANEKS IA

**INSTRUMENT PRETPRISTUPNE PODRŠKE
ZA PERIOD 2014-2020.**

**PROGRAM PREKOGRANIČNE
SARADNJE U OKVIRU IPE**

BOSNA I HERCEGOVINA – CRNA GORA
USVOJEN 10.12. 2014. GODINE

SADRŽAJ

Pregled programa _____ *Error! Bookmark not defined.*

ODJELJAK 1: REZIME PROGRAMA _____ **6**

1.1 REZIME PROGRAMA _____ *Error! Bookmark not defined.*

1.2 PRIPREMA PROGRAMA I UČEŠĆE PARTNERA _____ *Error! Bookmark not defined.*

ODJELJAK 2: PROGRAMSKO PODRUČJE _____ *Error! Bookmark not defined.*

2.1 SITUACIONA ANALIZA _____ *Error! Bookmark not defined.*

2.2 GLAVNI NALAZI _____ *Error! Bookmark not defined.*

ODJELJAK 3: PROGRAMSKA STRATEGIJA _____ *Error! Bookmark not defined.*

3.1 OBRAZLOŽENJE - OPRAVDANOST IZABRANE STRATEGIJE INTERVENCIJE *Error! Bookmark not defined.*

3.2 OPIS PROGRAMSKIH PRIORITETA _____ *Error! Bookmark not defined.*

3.3 HORIZONTALNA I PITANJA OD ZAJEDNIČKOG INTERESA _____ *Error! Bookmark not defined.*

ODJELJAK 4: FINANSIJSKI PLAN _____ *Error! Bookmark not defined.*

ODJELJAK 5: ODREDBE O SPROVOĐENJU _____ *Error! Bookmark not defined.*

SPISAK ANEKSA _____ *Error! Bookmark not defined.*

ANEKS 1: Situaciona analiza _____ *Error! Bookmark not defined.*

Cilj _____ **Error! Bookmark not defined.**

Metodologija _____ **Error! Bookmark not defined.**

Situaciona analiza _____ **Error! Bookmark not defined.**

Glavni nalazi _____ **Error! Bookmark not defined.**

ANEKS 2: S.W.O.T. analiza područja _____ *Error! Bookmark not defined.*

ANEKS 3: Usporedna analiza upitnika za opštine _____ *Error! Bookmark not defined.*

Spisak akronima

BiH	Bosna i Hercegovina
CA	Ugovorno tijelo
CBC	Prekogranična saradnja
CBIB+	Regionalni projekat EU za tehničku podršku za jačanje institucija u prekograničnoj saradnji (CBIB+)
CEFTA	Sporazum o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi
CfP	Poziv za projekte
OCD	Organizacija civilnog društva
DEI	Direkcija za Evropske integracije
DEU	Delegacija Evropske unije
EK	Evropska komisija
EU	Evropska unija
BDP	Bruto domaći proizvod
IPA	Instrument za pretpristupnu podršku
ZOP	Zajednički odbor za praćenje
ZRG	Zajednička radna grupa
ZTS	Zajednički tehnički sekretarijat
MVPEI	Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija
CG	Crna Gora
NVO	Nevladina organizacija
OS	Operativna struktura
MSP	Mala i srednja preduzeća
PC	Posebni cilj
SWOT	Prednosti, slabosti, mogućnosti, prijetnje
Teh.P	Tehnička pomoć
TP	Tematski prioritet

PREGLED PROGRAMA

Naziv programa	Program prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore
Programsko područje	Bosna i Hercegovina: Jablanica, Konjic, Trnovo, Trnovo RS, Pale, Pale Prača, Novo Goražde, Goražde, Čajniče, Foča Ustikolina, Kalinovik, Rudo, Višegrad, Rogatica, Foča, Gacko, Nevesinje, Mostar, Hadžici, Ist. Ilidža, Ilidža, Široki Brijeg, Ljubuški, Čapljina, Čitluk, Stolac, Berkovići, Bileća, Ljubinje, Neum, Ravno, Istočni Mostar, Trebinje, Prozor/Rama, Kupres, Kupres (RS), Tomislavgrad, Posušje, Grude, Livno, Sokolac, Istočno Novo Sarajevo, Sarajevo Novi Grad, Vogošća, Sarajevo Stari Grad, Sarajevo Istočni Stari Grad, Ilijaš, Vareš, Breza, Visoko, Kiseljak, Fojnica, Kreševo, Centar Sarajevo, Novo Sarajevo, Olovo Crna Gora: Pljevlja, Plužine, Žabljak, Šavnik, Nikšić, Herceg Novi, Kotor, Tivat, Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin, Berane, Petnjica, Danilovgrad
Opšti cilj programa	Održivi razvoj u pograničnom području između Bosne i Hercegovine i Crne Gore unapređuje se sprovođenjem zajedničkih aktivnosti zasnovanih na efikasnom korišćenju uporednih prednosti programskog područja
Tematski prioriteti programa	TP1: Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije sa obje strane granice TP2: Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog ublažavanja, prevencija i upravljanje rizicima TP3: Promocija turizma i kulturne i prirodne baštine P4: Tehnička podrška
Posebni ciljevi programa	TP 1: Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije obje strane granice PC1: Poboljšan pristup tržištu rada i poboljšano okruženje za otvaranje novih radnih mjesta PC2: Povećane mogućnosti zapošljavanja i socijalna inkluzija ugroženih grupa TP2: Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog ublažavanja, prevencija i upravljanje rizicima PC1: Prekogranična koordinacija i zajedničke aktivnosti unapređuju upravljanje i energetska efikasnost lokalnih sistema vodosnabdijevanja, otpadnih voda i čvrstog otpada, i zaštitu životne sredine PC2: Poboljšane mjere prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog ublažavanja, i mjere prevencije i upravljanja rizicima TP3: Promocija turizma i kulturne i prirodne baštine PC1: Unaprijeđen kvalitet i raznolikost turističke ponude zasnovane na prirodnoj i kulturnoj baštini Tehnička podrška PC: Djelotvorno, efikasno, transparentno i blagovremeno sprovođenje programa i podizanje svijesti

Finansijska sredstva opredijeljena za period 2014-2020. godine	8.400.000,00 EUR
Način sprovođenja	Direktno upravljanje
Ugovorno tijelo	Delegacija Evropske unije u Bosni i Hercegovini Adresa: Skenderija 3a, 71000 Sarajevo, tel.: 00 387 33 254 700
Nadležna tijela u uključenim državama korisnicama IPA (Operativne strukture)	Bosna i Hercegovina: Direkcija za evropske integracije Bosne i Hercegovine - Sektor za koordinaciju programa pomoći Evropske unije Adresa: Trg BiH 1, 71000 Sarajevo; tel: 00 387 33 708 154 Crna Gora: Vlada Crne Gore-Kancelarija za evropske integracije Bulevar Revolucije 15, 81000 Podgorica, Montenegro, tel: + 382 20 244 824
Zajednički tehnički sekretarijat (ZTS)/Antena	Kancelarija ZTS: Sarajevo, Bosna i Hercegovina Antena ZTS: Nikšić, Crna Gora

ODJELJAK 1: REZIME PROGRAMA

Program prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine (BiH) i Crne Gore (CG) sprovodiće se u okviru Instrumenta pretprijetupne podrške (IPA II). IPA II podržava prekograničnu saradnju u cilju unapređenja dobrosusjedskih odnosa, podsticanja integracije u unijui unapređenja društveno-ekonomskog razvoja. Pravni osnov za njegovo sprovođenje nalazi se u sljedećim propisima:

- Regulativa Evropskog parlamenta i Savjeta (EU) br. 231/2014 od 11. marta 2014. godine o uspostavljanju Instrumenta pretprijetupne podrške (IPA II)
- Regulativa Evropskog parlamenta i Savjeta (EU) br. 236/2014 od 11. marta 2014. godine o zajedničkim pravilima i procedurama za sprovođenje instrumenata Unije za finansiranje vanjskog djelovanja
- Sprovedbena regulativa Komisije br. 447/2014 od 2. maja 2014. godine o posebnim pravilima za sprovođenje Regulative o Ipi II

1.1 REZIME PROGRAMA

Program prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore u okviru Ipe II za period 2014-2020. godine je program teritorijalne saradnje koji je razvijen i koji se sprovodi u okviru politike proširenja Evropske unije. On proizilazi i nastavlja se na prethodni program sproveden u finansijskoj perspektivi u periodu 2007-2013. godine.

Programsko područje obuhvata površinu od 30.367,33 km². Programsko područje u Bosni i Hercegovini čini 56 opština, dok programsko područje u Crnoj Gori čini 14 opština.

Opšti cilj programa je sljedeći: **Održivi razvoj u pograničnom području između Bosne i Hercegovine i Crne Gore unapređuje se sprovođenjem zajedničkih aktivnosti na osnovu efikasnog korišćenja uporednih prednosti programskog područja.**

Cilj je pretočen u sljedeće tematske prioritete:

- TP1: Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije sa obje strane granice
- TP2: Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog ublažavanja, prevencija i upravljanje rizicima
- TP3: Promocija turizma i kulturne i prirodne baštine
- Tehnička podrška

Program će na taj način doprinijeti ostvarenju cilja Strategije razvoja Jugoistočne Evrope do 2020. godine (SEE 2020) i Strategije razvoja Evrope do 2020. godine (Europe 2020) za „pametni“, „održivi“, „inkluzivni“ i „integrisani“ rast, kao i ostvarenju ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije.

Ukupan iznos sredstava u okviru Ipe za program Bosna i Hercegovina – Crna Gora za period 2014-2020. godine iznosi 8.400.000,00 eura, od kojih će najmanje 7.560.000,00 eura biti opredijeljeno za aktivnosti prekogranične saradnje.

1.2 PRIPREMA PROGRAMA I UKLJUČENOST PARTNERA

Program je pripremljen uz snažnu uključenost zainteresovanih strana iz programskog područja. Više od 800 predstavnika nacionalnih, regionalnih i lokalnih organa, organizacija civilnog društva (OCD), univerziteta, škola i drugih tijela, konsultovano je već u fazi pripreme analize situacije putem pisanog upitnika, čiji je cilj bio da ispita njihovu percepciju potreba i potencijale za razvoj programskog područja. Informacije koje su prikupljene putem ovog upitnika upotpunjene su posebnim *ad hoc* intervjuima. Formirana je Zajednička radna grupa, sastavljena od članova iz obje države, koja je sazivana više puta. Prvi sastanak organizovan je u Trebinju 18. oktobra 2013. godine, kada su

predstavljani i razmatrani prvi ishodi SWOT analize. Dodatni komentari su naknadno prikupljeni putem pisane procedure koja je završena 5. novembra 2013. godine. Zatim je o kompletnoj situacionoj analizi i programskoj strategiji raspravljano tokom dvije konsultativne radionice koje su održane 18. novembra 2013. godine u Mostaru i Nikšiću, i u okviru drugog sastanka zajedničke radne grupe održanog istog dana u Trebinju.

Prvi nacrt Programa prekogranične saradnje dostavljen je Evropskoj komisiji radi konsultacija 15. novembra 2013. godine. Nakon komentara Komisije, izmijenjena druga verzija ponovo je dostavljena Komisiji 7. februara 2014. godine. Ova verzija predstavljena je na trećem sastanku ZRG održanom 21. februara 2014. godine, radi daljeg unapređenja u skladu sa komentarima Komisije. Postojeći nacrt predstavlja ažuriranu verziju koja je u skladu s komentarima Komisije dobijenim u aprilu/maju 2014. godine. Za potpuni hronološki prikaz događaja tokom programiranja pogledati tabelu ispod:

ODJELJAK 2: PROGRAMSKO PODRUČJE

2.1 Situaciona analiza

Datum	Mjesto	Vrsta događaja	Tema
20-21. jun 2013.	Budva (CG)	Regionalni programski sastanak	Programski sastanak u okviru Zapadnog Balkana za period 2014 – 2020.
9. jul 2013.	Podgorica (CG)	Sastanak sa OS	Programski koraci i zahtjevi vezani za PESTLE i SWOT analizu
avg-sept. 2013.	BiH i CG	OS i ZTS/A	Dostavljanje upitnika radi prikupljanja podataka
25. sept. 2013.	Podgorica (CG)	Obuka	Izrada i formulacija strategije namijenjene OS, DEU, ZRG i ZTS/A
26. sept. 2013.	Podgorica (CG)	Sastanak sa OS	Inicijalni sastanak sa OS i sastanak na programskoj granici BiH-CG Pripreme aktivnosti za osnivanje ZRG
18. okt. 2013.	Trebinje (BIH)	Sastanak ZRG	1. sastanak ZRG: Osnivanje RG, dosadašnje aktivnosti (CBIB+), nalazi, vremenski plan, rasprava o prioritetima
15. nov. 2013.			Dostavljanje 1. nacrta Evropskoj komisiji
18. nov. 2013.	Mostar (BiH)	Javna rasprava	Konsultativna radionica na temu programskog dokumenta
18. nov. 2013.	Nikšić (CG)	Javna rasprava	Konsultativna radionica na temu programskog dokumenta
18. nov. 2013.	Trebinje (BIH)	Sastanak ZRG	2. sastanak ZRG radi odobravanja nacrta programskog dokumenta
21-22. nov. 2013.	Beograd (RS)	Regionalni prekogranični forum	Sprovođenje programiranja na svim granicama
dec. 2013. do jan. 2014.			Dostavljanje komentara na 1. nacrt od strane EK
jan-feb. 2014.	Podgorica (MNE)		Konsolidacija komentara EK, revizija programskog dokumenta
7. feb. 2014.			Dostavljanje 2. nacrta Evropskoj komisiji
21. feb. 2014.	Podgorica (CG)	Sastanak ZRG	3. sastanak ZRG i rasprava o reviziji programskog dokumenta nakon komentara EK
mart 2014.	Podgorica (CG)		Prilagođavanje komentara programskom dokumentu
21. mart 2014.	Sarajevo (BiH)	Sastanak sa OS	Rasprava o napretku programskog dokumenta, sljedeći koraci nakon dostavljanja komentara EK
30. mart 2014.	Sarajevo (BiH)		Dostavljanje komentara na 2. nacrt od strane EK

27. mart do 4. april 2014.	Programsko područje	Konsultacija ZRG	Rasprava o načelnoj listi indikatora pisanim putem
5. maj 2014.	Podgorica (CG)		Dostavljanje komentara na 2. nacrt od strane EK
29. maj 2014.	Sarajevo (BiH)		Dostavljanje finalnog nacrta Evropskoj komisiji

Mapa koja prikazuje programsko područje

Programsko područje u Bosni i Hercegovini obuhvata površinu od 20.909,33 km² i 56 opština. To predstavlja 38,51% teritorije države⁴.

U Crnoj Gori, programsko područje obuhvata površinu od 9.458 km² u 14 opština od kojih su 3 primorske, dok se njih 11 nalazi na sjeverozapadu države. One ukupno čine 67,2 % teritorije.

Crna Gora (Opštine)			Bosna i Hercegovina (Opštine)		
Programsko područje		km ²	Programsko područje		km ²
1. Pljevlja		1.346	1. Jablanica		301
2. Plužine		854	2. Konjic		1.101
3. Žabljak		445	3. Trnovo		338,4

⁴Gdje izvor statističkih podataka nije naveden u tekstu, podaci su dobijeni iz izvještaja zvaničnih institucija za statistiku u BiH (Agencija za statistiku BiH – BHAS, Federalni zavod za statistiku – FZS i Republički zavod za statistiku Republike Srpske – RZSRS) i Zavoda za statistiku Crne Gore – MONSTAT

4. Šavnik	553	4. Trnovo RS	138
5. Nikšić	2.065	5. Pale	492
6. Herceg Novi	235	6. Pale Prača	103
7. Kotor	335	7. Novo Goražde	123
8. Tivat	46	8. Goražde	248,8
9. Bijelo Polje	924	9. Čajniče	275
10. Mojkovac	367	10. Foča Ustikolina	188
11. Kolašin	717	11. Kalinovik	678,92
12. Berane	897	12. Rudo	344
13. Petnjica	173	13. Višegrad	448
14. Danilovgrad	501	14. Rogatica	640
		15. Foča	1.115
		16. Gacko	736
		17. Nevesinje	920
		18. Mostar	1.175
		19. Hadžici	273
		20. Ist.Ilidža	28
		21. Ilidža	162
		22. Široki Brijeg	388
		23. Ljubuški	297,7
		24. Čapljina	356
		25. Čitluk	181
		26. Stolac	331
		27. Berkovići	256
		28. Bileća	633
		29. Ljubinje	326
		30. Neum	225
		31. Ravno	225
		32. Istočni Mostar	82
		33. Trebinje	904
		34. Prozor/Rama	477
		35. Kupres	569,80
		36. Kupres (RS)	45
		37. Tomislavgrad	967,40
		38. Posušje	461,10
		39. Grude	220,80
		40. Livno	994
		41. Sokolac	729
		42. Istočno Novo Sarajevo	45
		43. Sarajevo-N.G.	
		44. Vogošća	47,98
		45. Sarajevo -S.G.	72
		46. Sarajevo-I.S.G	55
		47. Ilijaš	105
		48. Vareš	320
		49. Breza	390
		50. Visoko	73
		51. Kiseljak	232
		52. Fojnica	164
		53. Kreševo	308
		54. Centar	148
		55. Novo Sarajevo	33
		56. Olovo	11,43
			40
Ukupno	9.458	Ukupno	20.909,33

Istorija i demografija

Kroz istoriju, teritorije i narodi ovog programskog područja povremeno su pripadali istim državama, ali su često bili razdvojeni granicama i ratovima. Zbog toga su veze između zajednica u pograničnom području jake i međuzavisne.

Obje države dijele veliku posvećenost ka integracijama u EU. Crna Gora je dobila status kandidata za članstvo u EU 17. decembra 2010. godine. BiH i EK potpisale su Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju 16. juna 2008. godine. Potpisivanjem Sporazuma, EU je priznala napore BiH na putu ka EU integraciji. SSP sa BiH ratifikovale su sve države članice EU, ali još uvijek nije stupio na snagu. Objе države su već uložile značajne napore na usvajanju zakonodavstva koje je usklađeno sa pravnom tekovinom EU.

U junu 2012. godine, Evropska unija otvorila je pristupne pregovore sa Crnom Gorom. Sa druge strane, odnosi između EU i Bosne i Hercegovine još uvijek su regulisani Prelaznim sporazumom iz 2008. godine.

Broj stanovnika Crne Gore ostao je praktično nepromijenjen u pogledu ukupnog broja, sa 615.035 iz 1991. godine na 620.029 iz 2011. godine, prema popisu iz iste godine⁵. Broj stanovnika na području obuhvaćenom prekograničnim programom u Crnoj Gori iznosi 300.176. Bosna i Hercegovina je svoj prvi popis stanovništva nakon 1991. godine izvršila u oktobru 2013. godine. Rezultati ovog popisa biće uključeni u ovaj program kada budu objavljeni.

Geografski opis

Programsko područje se nalazi u jugoistočnom dijelu Bosne i Hercegovine i sjeverozapadnom dijelu Crne Gore. Teren je većinom planinski i obuhvata neke od najstrijmijih planina u Evropi. Rijeke ovog područja pripadaju slivu Jadranskog ili Crnog mora. Na planinama, rijeke teku dubokim kanjonima, kao što je kanjon rijeke Tare, koji je sa svojom dužinom od 78 km i najdubljom tačkom od 1.300 metara, najdublji kanjon u Crnoj Gori i Evropi. Tu je i oko četrdeset prirodnih i 7 vještačkih jezera. Region je bogat vodom i šumama koje pokrivaju 32% teritorije.

Klima ovog područja je različita, ali uopšteno gledano, sjeverni dio karakteriše kontinentalna klima, sa hladnim zimama i toplim, relativno vlažnim ljetima, dobro raspoređenim obrascima padavina i jakim snježnim padavinama u unutrašnjosti, dok južni djelovi imaju jadransku klimu sa toplim, sušnim ljetima i jesenima i blagim zimama.

Razlike u nadmorskoj visini i blizini Jadranskog mora, kao i izloženost vjetrovima, odgovorne su za razlike u klimatskim uslovima.

Programsko područje u Bosni i Hercegovini uključuje i 20 km obale, koja predstavlja jedini izlaz Bosne i Hercegovine na Jadransko more. Karakterišu je dobro očuvane plaže i turistički centar Neum.

U Crnoj Gori je 163,78 km obale (od ukupno 288,21 km) uključeno u programsko područje, sa svojim jedinstvenim pejzažom, koji karakterišu prelijepi zalivi i značajni turistički centri.

Infrastruktura

U cjelini, infrastruktura na programskom području je zastarjela, ponajviše zbog nedostatka investicija, koje su uglavnom bile ograničene na bolje razvijene djelove države.

Investicije u sektor puteva obje države proteklih godina, poboljšale su opšte stanje puteva na programskom području, ali mnogim putevima jepotrebna obnova i modernizacija, uz značajne budžetske izdatke.

Glavni putni transportni pravci koji prolaze kroz programsko područje su sljedeći:

1. Sarajevo – Foča– Nikšić – Podgorica

---

⁵Broj dobijen iz popisa sprovedenog 2011. godine

2. Mostar – Trebinje – Nikšić– Podgorica

3. Sarajevo – Trebinje – Herceg Novi

Željeznice predstavljaju manje značajan dio ukupne saobraćajne infrastrukture programskog područja, na kojem ne postoje željeznički granični prelazi između dvije države.

Luke, aerodromi i brane su u donekle boljem stanju. Na programskom području postoje tri međunarodna aerodroma: Tivat, Mostar i Sarajevo. Jedan manji aerodrom nalazi se u Nikšiću. Luka Kotor pruža usluge velikim kruzerima i drugim komercijalnim brodovima, dok se marina u Tivtu pozicionirala kao glavna kapija za jahte na Jadranu.

Telekomunikaciona mreža na programskom području sastoji se od nekoliko sistema koji nude fiksnu i mobilnu telefoniju.

Vodosnabdijevanje, otpadne vode, odlaganje otpada

Jedna od najvećih slabosti ovog područja je ekološka infrastruktura, ali je njeno poboljšanje visoko na listi razvojnih prioriteta, kako u Bosni i Hercegovini, tako i u Crnoj Gori.

Stanovništvo naseljeno oko centara opština i većih naselja obuhvaćeno je mrežom za vodosnabdijevanje. Međutim, kapacitet vodosnabdijevanja i kvalitet higijene je glavna briga mnogih ruralnih područja. Alternativni sistemi koji se koriste u ovim područjima, kao što su lokalni izvori, bunari i cisterne, ne garantuju adekvatan kvalitet vode.

Na programskom području, kanalizacione mreže postoje samo u centrima većih opština. U mnogim opštinama kanalizacioni sistem nije u stanju da preradi količinu proizvedene otpadne vode, koja se izliva kao neprečišćena kanalizacija. U nekim djelovima područja dolazi do direktnog ispuštanja neprečišćene kanalizacije u potoke, rezervoare i nelegalna odlagališta. Samo nekoliko većih opština posjeduje efikasna postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda.

Tretman čvrstog otpada vrši se na sličan, nezadovoljavajući način na cijelom programskom području. Sistem upravljanja čvrstim otpadom zasniva se na sakupljanju, prevozu i odlaganju čvrstog otpada od strane javnih komunalnih preduzeća na opštinskom nivou. Deponije se loše održavaju, uz minimalne sanitarne i higijenske uslove. Efikasno razdvajanje čvrstog otpada je minimalno.

Električna energija

Sistemi snabdijevanja i prenosa električne energije su dobro razvijeni sa obje strane granice, gdje predstavljaju najveća i najjača preduzeća. Rijeke na programskom području obuhvataju 50% hidropotencijala u obje države.

Postoji potencijal za proizvodnju energije od obnovljivih izvora energije, kao što je hidroenergija, energija iz biomase i geotermalna energija, ali ovo područje takođe nudi značajne i još uvijek neispitane mogućnosti za korišćenje solarne i energije vjetra.

Ekonomija i sektor MSP

Bosna i Hercegovina i Crna Gora su članice Sporazuma o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi (CEFTA). CEFTA dopunjuje Ugovor o stabilizaciji i pridruživanju EU za države zapadnog Balkana, pružajući dobar okvir za ekonomski razvoj i regionalnu saradnju.

Opštine u okviru programskog područja još uvijek osjećaju posljedice rata iz devedesetih, kao i skorašnje globalne ekonomske krize. Ukupan nivo ekonomskog razvoja ovog područja je niži od pojedinačnih nacionalnih prosjeka, ali se precizan iznos bruto domaćeg proizvoda (BDP) ne može utvrditi na osnovu raspoloživih statističkih podataka. BDP po glavi stanovnika u Bosni i Hercegovini u 2012. godini iznosio je 3.419,00 EUR, dok je u Crnoj Gori bio 5.063,00 EUR.

U Crnoj Gori je u 2012. godini bilo registrovano 23.741 preduzeća, od kojih se 8.713 nalazilo na programskom području. Bosna i Hercegovina je u 2012. godini imala 59.719 registrovanih preduzeća, od koji se 30.768 nalazilo na programskom području. Više od 90% ovih preduzeća čine mala i srednja preduzeća, ali se precizni procenti ne mogu utvrditi na osnovu statističkih izvještaja.

Turizam

Turizam je u ekspanziji u ovom regionu, a naročito u Crnoj Gori u kojoj je postao glavna privredna grana. Tokom 2012. godine registrovano je ukupno 1.439.500 dolazaka, od kojih su 90% činili strani turisti. Od ovog broja, oko 8% su činili turisti iz Bosne i Hercegovine.

Programsko područje u Crnoj Gori obuhvata 27,86% svih dolazaka turista u 2012. godini. Od ovog broja, 22,9% otpada na posjete tri primorske opštine (Herceg Novi, Kotor i Tivat), dok preostalih 4,96% otpada na posjete 11 opština na sjeveru države.

U Bosni i Hercegovini je tokom 2012. godine registrovano 745.537 dolazaka, od kojih oko 58% otpada na strane turiste. Glavne turističke destinacije nalaze se u velikim gradovima programskog područja, Sarajevu i Mostaru i primorskom gradu Neumu. Ovi gradovi su privukli približno 46% turista, koji su posjetili zemlju u 2012, ili oko 69% turista koji su posjetili programsko područje, što čini dvije trećine (66,7%) ukupnih turističkih posjeta ovoj zemlji.

Obrazovanje, istraživanje i razvoj

Obrazovni sistem na programskom području je dobro razvijen na svim nivoima (od prvostepenog do trećestepenog). Manje od 2% stanovništva je nepismeno. Srednje škole postoje u svakom gradu ovog područja. Postoji pozitivan trend u povećanju broja kako državnih tako i privatnih visokoobrazovnih institucija, kao i veća raznolikost nastavnih planova koje one nude.

Međutim, veze između obrazovnih institucija i biznis sektora su još uvijek slabe, što dovodi do slabe aktivnosti inovacije, istraživanja i razvoja.

Tržište rada (zaposlenost i nezaposlenost)

Poređenje anketa o tržištu rada, koje su sproveli državni zavodi za statistiku⁶ u skladu sa preporukama Međunarodne organizacije rada, ukazuje da su fenomeni stopa niske zaposlenosti i visoke nezaposlenosti u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori ili ostali nepromijenjeni, ili su se blago pogoršali u periodu 2007-2012. godine.

U obje države, spori proces otvaranja novih radnih mjesta takođe prate i nepovoljni migracioni trendovi.

Životna sredina, priroda i klimatske promjene

Programsko područje u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori je prilično homogeno sa prirodne, geografske i ekološke tačke gledišta, a karakteriše ga dobro očuvana prirodna sredina i dragocjeni pejzažni resursi sa relativno niskim stepenom zagađenosti. Sa druge strane, područje ima i neke „ekološke crne tačke“, koje stvaraju ozbiljne probleme.

Na ovoj teritoriji postoje tri nacionalna parka (Durmitor, Biogradska gora i Sutjeska) i pet zaštićenih područja. Prirodni resursi su uglavnom očuvani, ali neki lokaliteti su izloženi većem zagađenju. Najveći zagađivači u ovom regionu su termoelektrana u Pljevljima i željezara u Nikšiću. Rudnik uglja

---

⁶Institucije za statistiku u BiH (Agencija za statistiku BiH – BHAS, Federalni zavod za statistiku – FZS i Republički zavod za statistiku Republike Srpske – RZSRS) http://www.bhas.ba/?option=com_content&view=article&id=113=ba i Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT <http://www.monstat.org/cg/page.php?id=22&pageid=22>

u Pljevljima i rudnik crvenog boksita u Nikšiću prouzrokuju probleme sa otpadom i podzemnim vodama.

Najveći zagađivač vazduha u ovom regionu je termoelektrana u Pljevljima. Stepenn aerizagađenja je visok, ali se čak ni ne prati. Postoji potreba za izradom strategija/projekata u cilju smanjenja lokalnog, regionalnog i prekograničnog aerizagađenja, izrade okvira za efikasnu, čistu, održivu i obnovljivu proizvodnju i potrošnju energije, kao i za vršenjem procjena uticaja na životnu sredinu i strateških procjena životne sredine, imajući u vidu smjernice Kjoto protokola.

Obje strane granice suočavaju se sa sličnim izazovima da bi obezbijedile uravnotežen put ka socio-ekonomskom razvoju, istovremeno čuvajući izuzetnu prirodnu baštinu i ispunjavajući zahtjeve EU u pogledu zaštite životne sredine i klimatskih promjena.

Zbog velike osjetljivosti regiona na klimatske promjene, rizik od poplava i šumskih požara se povećao tokom posljednje decenije. Klimatske promjene će takođe staviti dodatan naglasak na proizvodnju hidroenergije, a mjere prilagođavanja će takođe morati da uzmu ovo u obzir. Potencijal programske teritorije u pogledu obnovljivih izvora energije, naročito u pogledu održive biomase, nije iskorišćen.

Kultura

Zaštiti kulturne baštine dat je solidan pravni osnov, a obezbjeđuju je specijalizovane institucije u obje države.

Institucija nadležna za kulturu u Crnoj Gori je Ministarstvo kulture. Takođe, postoje dvije specijalizovane institucije odgovorne za kulturnu baštinu, formalno organizovane u okviru Ministarstva kulture. Uprava za zaštitu kulturnih dobara zadužena je za pravna pitanja i zaštitu kulturne baštine, dok je druga državna institucija, Centar za konzervaciju i arheologiju, vodeća institucija u oblasti arheologije i očuvanja kulturne baštine u Crnoj Gori.

Za razliku od Crne Gore, u Bosni i Hercegovini su institucije zadužene za kulturu i kulturnu baštinu u velikoj mjeri decentralizovane, tj. odgovornost za kulturu potpada pod institucije dva entiteta: Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske sa svojim Republičkim zavodom za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa i Federalno ministarstvo kulture i sporta sa svojim Zavodom za zaštitu spomenika, dok je Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine zaduženo za uspostavljanje osnovnih principa koordinacije i harmonizacije planova u okviru entiteta i definisanje strategija na međunarodnom nivou.

U obje države, opštine u koordinaciji sa relevantnim ministarstvima i institucijama za zaštitu kulture imaju glavnu odgovornost za čuvanje, održavanje, korišćenje i zaštitu spomenika od štetnog uticaja prirode i ljudskih aktivnosti, za njihovu dostupnost javnosti, i snose dio troškova redovnog održavanja. Saradnja između relevantnih institucija u oblasti kulture ojačana je tokom posljednjih godina.

2.2 KLJUČNI NALAZI

Na području preovladavaju planine i rijetko naseljena ruralna područja sa stanovništvom koje stari. Cjelokupan stepenn ekonomskog razvoja programskeg područja je manji od pojedinačnih nacionalnih prosjeka. Ekonomiju dominantno karakteriše poljoprivreda, primarna proizvodnja i aktivnosti sa niskom dodatom vrijednošću. Crna Gora je stvorila solidan osnov za razvoj sektora turizma u primorskim opštinama. Bosna i Hercegovina ima relativno jaku turističku infrastrukturu u većim gradovima i u nekim zaštićenim planinskim područjima.

Glavni izazov cijelog područja je nedostatak mogućnosti zapošljavanja, naročito u njegovim ruralnim djelovima, što je podstaklo mnoge mlade ljude da se presele u veće gradove, ili da potraže te mogućnosti u inostranstvu.

Planine i šume i dalje predstavljaju važan ekološki resurs ovog područja, ali sve im više prijete prekomjerno odlaganje otpada, čija modernizacija zaostaje za tempom urbanizacije i industrijske aktivnosti.

Saobraćajnoj infrastrukturi je potrebna obnova i unapređenje. Budući da se rizici od klimatskih promjena povećavaju, biće potrebno predvidjeti mjere otpornosti na klimatske promjene u svim projektima rehabilitacije i unapređenja.

Na ovom području postoje tri međunarodna aerodroma, i to u: Tivtu, Mostaru i Sarajevu.

Svi stepeni obrazovanja su dobro zastupljeni na ovom području.

Kulturološke razlike i jezičke barijere su minimalne zbog duge istorije dobre saradnje i međusobnih odnosa. Pored atraktivne obale i gradova, programsko područje obje države nudi jedinstvene pejzažne resurse, planine, šume, jezera, čiste rijeke, mineralne i termalne izvore, parkove prirode i zaštićena područja i bogat biodiverzitet.

Sve su ovo endogeni resursi i potencijali, koji se mogu dalje iskoristiti za jačanje ekonomskog rasta, kao i socijalne kohezije. Zajedno sa zajedničkom baštinom i nepostojanjem jezičkih barijera, oni obezbjeđuju dobar osnov za buduću ekonomsku i društvenu saradnju između zajednica u regionu. Ipak, trebalo bi im pristupiti i iskoristiti ih na održiv način kako bi se izbjeglo prekomjerno iskorišćavanje i ekološka trauma kao njegova posljedica.

Elementi S.W.O.T. analize na prihvatljivom području	
<u>Prednosti</u>	<u>Slabosti</u>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Postojanje komplementarnosti ekonomija kao i sličnosti tržišta ▪ Postojanje politika i planova zapošljavanja koji podržavaju razvoj privatnog sektora ▪ Aktivne politike zapošljavanja sprovedene na osnovu prekogranične saradnje u okviru Ipe tokom prethodnog perioda ▪ Ojačani pravni i institucionalni okvir za zaštitu životne sredine ▪ Pristup održivog razvoja sve više se uzima u obzir u nekim lokalnim planovima ▪ Relativno velika područja pod zaštitom prirode ▪ Jedinствeni pejzažni resursi (planinska oblast sa šumama i vodnim resursima, jezerima, čistim rijekama, mineralnim i termalnim izvorima) ▪ Umjerenom kontinentalna klima sa različitim uticajima i plodnim zemljištem ▪ Raznolika i dobro očuvana priroda s parkovima prirode i zaštićenim područjima ▪ Bogat biodiverzitet, uključujući dragocjeno ljekovito bilje ▪ Bogata kulturna baština (istorija, arhitektura, tradicija i folklor) ▪ Dobro razvijena mreža za proizvodnju i snabdijevanje električnom energijom ▪ Lako pristupačno priobalno područje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Negativna stopa rasta broja stanovnika koja dovodi do nepovoljnih demografskih trendova ▪ Nizak životni standard i starenje ruralnog stanovništva ▪ Ograničen tok tržišnih informacija ▪ Niski prihodi i životni standard kod većine stanovništva ▪ Niska mobilnost radne snage ▪ Nedostatak zajedničkih prekograničnih kapaciteta za praćenje životne sredine i sprečavanje elementarnih nepogoda ▪ Neadekvatna infrastruktura i upravljanje komunalnim uslugama, naročito u manjim naseljima (voda, kanalizacija, čvrsti otpad) ▪ Nedostatak deponija čvrstog otpada i postrojenja za reciklažu ▪ Loše sprovođenje načela „Zagađivač plaća“ ▪ Sporo sprovođenje strategija i akcionih planova energetske efikasnosti i obnovljive energije ▪ Povećan rizik za proizvodnju električne energije, poljoprivredu, saobraćaj i turizam zbog klimatskih promjena ▪ Slaba integracija kulturne baštine i razvoja turističke ponude i neefikasno korišćenje kulturnih i rekreativnih sadržaja ▪ Slabe lokalne institucionalne strukture kojima nedostaje kapacitet za stimulisanje razvoja turizma ▪ Nedovoljno razvijena ugostiteljska infrastruktura i nedostatak diferenciranih i inovativnih turističkih proizvoda i usluga ▪ Statična i neefikasna marketinška

<ul style="list-style-type: none"> ▪ sa kvalitetnim plažama ▪ Kulturološke sličnosti, odsustvo jezičkih barijera i dobri susjedski odnosi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ promocija nacionalnog turizma ▪ Nedostatak centara za koordinaciju i informacije izvan velikih urbanih centara ▪ Sezonski uslovljen razvoj turizma ▪ Neka područja ostaju nedostupna zbog prisustva nagaznih mina ▪ Lokalitete kulturne baštine u lošem stanju
<u>Mogućnosti</u>	<u>Prijetnje</u>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Povećana tendencija ka/potencijal za veće aktivnosti prekogranične saradnje ▪ Veća svijest i osjetljivost prema socijalnoj inkluziji marginalizovanih grupa ▪ Orjentacija politike ka sprovođenju aktivnih mjera zapošljavanja kao podrške otvaranju radnih mjesta u manje razvijenim područjima regiona (posebnu pažnju bi trebalo obratiti na mlade, obučene za zanatska zanimanja u nedovoljno razvijenim područjima) ▪ Izrada zajedničkih programa za unapređenje znanja, vještina i kompetencija zaposlenih i nezaposlenih lica ▪ Zajednički razvoj podsticajnog okruženja za promociju preduzetničke kulture i zapošljavanja, naročito za mlade ▪ Neiskorišćene mogućnosti za korišćenje solarne i energije vjetra ▪ Potencijal za korišćenje održivih ekološki prihvatljivih i energetske efikasne usluga i tehnologija ▪ Podizanje svijesti o prednostima zaštite životne sredine i održivom razvoju i povećano učešće javnosti u procesu donošenja odluka vezanim za isto ▪ Promocija i uspostavljanje principa društveno odgovornog poslovnog ponašanja ▪ Partnerstvo javnog, privatnog i civilnog sektora u sprovođenju inicijativa zaštite životne sredine i promociji programa i projekata održivog razvoja ▪ Osnivanje zajedničkih centara za vanredne situacije ▪ Promocija proizvodnje iz obnovljivih resursa, uključujući prezentacione projekte 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Povećanje trendova depopulacije ▪ Starenje stanovništva ▪ Totalna depopulacija nekih ruralnih naselja ▪ Povećana socijalna ekskluzija za neke grupe (lica sa invaliditetom, manjine, žene i mladi) ▪ Nezaposlenost prouzrokovana propadanjem ili restrukturiranjem većih preduzeća ▪ Nedovoljno investiranje u ljudski kapital i mobilnost radne snage ▪ Loša postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, kanalizaciju i odlaganje čvrstog otpada mogla bi ugroziti javno zdravlje i doprinijeti usporavanju ekonomskog razvoja ▪ Investicije u infrastrukturu potencijalno nepovoljno utiču na životnu sredinu ▪ Neodrživ ekonomski razvoj i nekontrolisano zagađivanje mogu pogoršati kvalitet vazduha, vode i zemljišta ▪ Nesistematska eksploatacija šuma ▪ Biznis barijere, nedostatak znanja, iskustva i vještina u upravljanju i marketingu destinacija ▪ Nedostatak dovoljnih resursa za tekuće održavanje i očuvanje prirodne, kulturne i istorijske baštine ▪ Prekomjerna izloženost/prekomjerna eksploatacija konkretnih lokaliteta/resursa ▪ Klimatske promjene mogu uticati na turizam, proizvodnju električne energije, saobraćaj i poljoprivredu

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kulturni/istorijski turizam i obrazovne aktivnosti koje promoviraju region kao multietničku i atraktivnu evropsku lokaciju ▪ Širenje alternativnih vidova ruralnog turizma i organske proizvodnje sa mogućnošću ponude smještaja ▪ Proširenje i međunarodno priznanje parkova prirode i zaštićenih područja ▪ Unapređenje postojeće turističke ponude aktiviranjem kulturnih/prirodnih/istorijskih resursa i potencijala ▪ Povećanje vidljivosti prekograničnog turizma vezivanjem individualnih ponuda oko glavnih turističkih i kulturnih potencijala ▪ Unapređenje bilateralne saradnje u domenu marketinga regionalne turističke destinacije ▪ Vidljiva privatna inicijativa u sektoru turizma koja odgovara na sve veću potrebu za wellness, zdravstvenim i eko-turizmom ▪ Izrada specijalizovanih turističkih programa fokusiranih na novi „aktivni“ tip odmora ▪ Zajednička izrada turističkih proizvoda i njihov zajednički marketing; 	
--	--

ODJELJAK 3: PROGRAMSKA STRATEGIJA

3.1 OBRAZLOŽENJE - OPRAVDANOST IZABRANE STRATEGIJE INTERVENCIJE

- ✓ Aktuelni Program prekogranične saradnje u okviru IpeII predstavlja nastavak dobro uspostavljenog okvira saradnje.
- ✓ Program prekogranične saradnje u okviru Ipeizmeđu Bosne i Hercegovine i Crne Gore za period 2007-2013. godine do sada je sproveden putem dva poziva za projekte. Interesovanje izraženo za program od strane podnosilaca predloga pokazuje pozitivan trend, te stoga i potencijalno jačanje kapaciteta apsorpcije područja.
- ✓ Kada se govori o ovim temama, analiza koju je sprovedla Zajednička radna grupa o dostavljenim predlozima pokazuje kako je tematsko interesovanje raspoređeno u odnosu na nove tematske prioritete⁷:

⁷ Osam tematskih prioriteta predloženih za programe prekogranične saradnje u okviru Ipe su sljedeći: TP1 Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije sa obje strane granice; TP2 Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog smanjenja, prevencija i upravljanje rizicima; TP3 Promovisanje održivog saobraćaja i unapređenje javnih infrastruktura; TP4 Promocija turizma i kulturne i prirodne baštine; TP5 Ulaganje u mlade, obrazovanje i vještine; TP6 Unapređenje lokalnog i regionalnog upravljanja, planiranja i izgradnje administrativnih kapaciteta; TP7 Jačanje konkurentnosti, razvoja biznisa i malih i srednjih preduzeća, trgovine i investiranja; TP8 Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja, inovacija i informaciono-komunikacionih tehnologija.

Prioritet	TP1	TP2	TP3	TP4	TP5	TP6	TP7	TP8	Ukupno
1. poziv za dostavljanje predloga	4	11	0	11	9	3	0	0	38
2. poziv za dostavljanje predloga	8	14	0	22	17	1	5	0	67
Ukupno	12	25	0	33	26	4	5	0	105

- ✓ SWOT analiza pripremljena je u periodu između juna i decembra 2013. godine, kako bi se analizirale potrebe područja. Analiza je bila strukturirana po tematskim prioritetima, usklađena sa Strategijom EU2020 i Strategijom SEE2020, a svi njeni ishodi priloženi su uz ovaj programski dokument.
- ✓ Imajući u vidu gore navedeno, opšti cilj Programa biće identifikovan tako da može odgovoriti na izazove i na potrebe područja, uzimajući u obzir pravni okvir koji nudi instrument Ipe II i strategije EU, kao i prethodna iskustva, kako je prikazano u tabeli ispod.
- ✓ Opšti cilj Programa je unapređenje **održivog razvoja u pograničnom području između Bosne i Hercegovine i Crne Gore, sprovođenjem zajedničkih aktivnosti zasnovanih na efikasnom korišćenju komparativnih prednosti programskog područja.**
- ✓ Opšti cilj ostvariće se pomoću aktivnosti u sklopu sljedećih tematskih prioriteta čiji je odabir opravdan u tabeli ispod:

Odabrani tematski prioriteti	Opravdanje za odabir
TP1: Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije sa obje strane granice	Opšti kontekst, zbog finansijske krize, zahtijeva odgovarajuće odgovore u politikama zapošljavanja. U toku je proces saradnje koji bi trebalo nastaviti i ojačati. Potvrdilo se da je interesovanje potencijalnih korisnika veliko. Prethodna iskustva ukazala su na dodatnu vrijednost pristupa prekogranične saradnje u ovom domenu, kao i na potrebu za posebnom pažnjom na ugrožene grupe, uključujući mlade i žene
TP2: Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog ublažavanja, prevencija i upravljanje rizicima	Lokalni planovi sve više uzimaju u obzir održivi razvoj i podizanje svijesti o značaju zaštite prirode i borbe sa klimatskim promjenama, što se ispostavilo efikasnim ukoliko se promovise na prekograničnom nivou. Upravljanje rizikom takođe zahtijeva zajedničke aktivnosti prekogranične saradnje, budući da se elementarne nepogode ne zaustavljaju na granici.
TP3: Promocija turizma i kulturne i prirodne baštine	Turizam ima najveći potencijal za rast na ovom području zahvaljujući raspoloživim prirodnim i kulturnim resursima. Međutim, njime bi trebalo upravljati na održiv način. Interes potencijalnih korisnika sa obje strane granice doprinio je odabiru ovog TP.

3.2 OPIS PROGRAMSKIH PRIORITETA

3.2.1 Tematski prioriteti

Tematski prioritet 1: Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije sa obje strane granice

Nedostatak mogućnosti zapošljavanja predstavlja jedan od glavnih rizika na programskom području. On utiče na životni standard većine stanovništva i glavni je uzrok migracionih tokova. Kratkoročna poboljšanja malo su vjerovatna, a negativni uticaji bi se mogli pogoršati, naročito za ugrožene grupe i ruralno stanovništvo.

Postoji potreba za finansijskim resursima za podršku potencijalu za poboljšanje mogućnosti zapošljavanja i pristupa tržištima rada.

Povećano korišćenje obnovljivih izvora energije, kao što je solarna energija, energija vjetra, geotermalni izvori i biomasa, moglo bi dovesti do stvaranja zelenih poslova, naročito u manjim zajednicama sa malim mogućnostima zapošljavanja.

Posebni cilj 1.1: Poboľšan pristup tržištu rada i poboľšano okruženje za otvaranje novih radnih mjesta

Posebni cilj usmjeren je na jačanje zajedničkog pristupa tržištu rada, koje je prilično slično sa obje strane granice. Nedavna dostignuća u domenu unapređenja politika zapošljavanja dalje će se unaprijediti i iskoristiti, pa otuda i unapređenje postojećih usluga i alata za podršku zapošljavanju. Usklađivanje i redovna razmjena podataka između dvije države će se unaprijediti. Ovaj posebni cilj takođe je usmjeren na izazove koji se tiču održivosti preduzeća koja posluju u rijetko naseljenim, izolovanim područjima.

Očekivani rezultati 1.1.1: Unaprijeđena savjetodavna podrška i vještine stanovništva koje traži posao na pograničnom području

Br.	Indikator rezultata*	Jedinica mjere	Polazna vrijednost	Polazna godina	Ciljna vrijednost	Izvor podataka	Učestalost izvještavanja
1.1.1.1	Procenat nezaposlenih lica koja imaju korist od programskih aktivnosti tako što su našla posao ili su pokrenula poslovnu inicijativu (razvrstana prema polu i starosti)	Broj zaposlenih i samozaposlenih lica	0	2014.	20%	Monitoring/Projekt ni izvještaji, Evidencija Zavoda za zapošljavanje	2018, 2020, 2022.

* Većina indikatora kao polaznu vrijednost ima „0“. Naime, ograničena dostupnost statističkih podataka i resursa ne dozvoljava precizno definisanje indikatora na polaznom nivou. Stoga, pristup koji se koristi u okviru programa mjeri indikatore koji proističu iz programskih intervencija za sva tri tematska prioriteta.

Što se tiče praktične primjene indikatora, predloženo je da indikatori budu dati u okviru svakog poziva za dostavljanje predloga (smjernice za podnosioc) kako bi se potencijalni podnosioci usmjerili na sprovođenje programskih ciljeva.

Odgovorna tijela i ZOP redovno će provjeravati ispunjavanje indikatora. Kada je moguće, rezultati prethodnih poziva biće uzeti u obzir prilikom planiranja budućih ciljanih poziva za dostavljanje predloga.

Indikativna lista podržanih aktivnosti:

- Identifikacija nedostatka radne snage i vještina i uspostavljanje efikasnog informacionog sistema tržišta rada;
- Razvoj programa stručne obuke i neformalnog i cjeloživotnog učenja;
- Aktivnosti stručne obuke, neformalnog i cjeloživotnog obrazovanja;
- Pripravnički staž u postojećim firmama, djelatnostima i zanatima;
- Mentorstvo nad nezaposlenim licima u okviru ugroženih grupa u firmama, djelatnostima i zanatima
- Uvođenje praktičnog nastavnog plana u obrazovne institucije i institucije za obrazovanje odraslih;
- Identifikovanje i povezivanje obuke u vještinama sa stvarnim potrebama privatnog sektora;
- Pružanje usluga savjetovanja i vođenja karijere;
- Konsultacije između javnog i privatnog sektora i dijalog usmjeren na pronalaženje mogućnosti za zapošljavanje i smanjenje biznis barijera;
- Identifikovanje i promocija održivih javno-privatnih partnerstava i šema poslovnih povezivanja sa snažnim potencijalom za stvaranje novih mogućnosti za zapošljavanje;
- Promocija i poboljšanje vještina poslovne inovacije za stvaranje novih mogućnosti za zapošljavanje;
- Organizacija zajedničkih sajмова zapošljavanja/okruglih stolova/edukacija javnosti/promotivnih događaja i kampanja;
- Promocija aktivnosti samozapošljavanja;
- Manji prezentacioni projekti o korišćenju obnovljive energije;
- Manji infrastrukturni radovi i nabavka opreme.

Ciljne grupe: Predviđene ciljne grupe čine nezaposleni pojedinci, potencijalni preduzetnici koji razmatraju osnivanje svog prvog biznisa u ruralnim oblastima, iskusni preduzetnici koji žele da prošire svoje poslovanje i stvore nove mogućnosti za zapošljavanje i studenti u institucijama visokog obrazovanja i stručnim školama.

Vrste korisnika: organizacije za razvoj biznisa, poslovna udruženja, zavodi za zapošljavanje i sektori za ekonomski razvoj u lokalnim i regionalnim vladama, institucije visokog obrazovanja, institucije za stručno obrazovanje i obuku, socijalni pratneri i organizacije civilnog društva.

Indikatori ishoda:

Br.	Indikator ishoda	Jedinica mjere	Ciljna vrijednost	Izvor podataka
1.1.1.1.1	Broj pokrenutih i podržanih inicijativa za razvoj novog biznisa i otvaranje novih radnih mjesta	Broj inicijativa	4	Praćenje/izvještaji o projektu
1.1.1.1.2	Broj izvršenih obuka, pripravničkih stažiranja i usluga mentorske podrške	Broj obuka, pripravničkih stažiranja i mentorskih usluga	12	Praćenje/izvještaji o projektu
1.1.1.1.3	Broj učesnika na obukama, pripravničkim stažovima i mentorskim uslugama	Broj učesnika	300	Praćenje/izvještaji o projektu

Posebni cilj 1.2: Povećane mogućnosti zapošljavanja i socijalna inkluzija ugroženih grupa

Pored poboljšanja pristupa tržištu rada, biće pružena fokusiranija i proaktivnija podrška za poboljšanje pristupa tržištu rada i stvaranje novih mogućnosti za zapošljavanje za ugrožene grupe, uključujući žene, manjine, lica sa invaliditetom i lica koja su nezaposlena duži vremenski period i imaju više od 50 godina života. Ovo će biti postignuto, između ostalog, kroz razne oblike savjetovanja i direktne podrške za stvaranje socijalnih preduzeća i drugih inicijativa za zapošljavanje.

Očekivani rezultati 1.2.1: Povećane mogućnosti za otvaranje novih radnih mjesta za ugrožene grupe i njihova mogućnost zapošljavanja

Br.	Indikator rezultata*	Jedinica mjere	Polazna vrijednost	Polazna godina	Ciljna vrijednost	Izvor podataka	Učestalost izvještavanja
1.2.1.1	Procenat nezaposlenih lica, koja pripadaju ugroženim grupama, koja imaju korist od programskih aktivnosti tako što su našla posao ili su pokrenula poslovnu inicijativu (razvrstana prema grupi, polu i starosti)	Broj zaposlenih i samozaposlenih lica iz ugroženih grupa	0	2014.	10%	Monitoring /Projektni izvještaji, Evidencija Zavoda za zapošljavanje	2018, 2020, 2022.

Vrste korisnika: organizacije za razvoj biznisa, poslovna udruženja, zavodi za zapošljavanje i sektori za društveni i ekonomski razvoj u lokalnim i regionalnim vladama, centri za socijalni rad, institucije visokog obrazovanja, institucije za stručno obrazovanje i obuku, socijalni partneri i organizacije civilnog društva.

Indikatori ishoda:

Br.	Indikator ishoda	Jedinica mjere	Ciljna vrijednost	Izvor podataka
1.2.1.1.1	Broj podržanih inicijativa za razvoj novog biznisa i stvaranje novih radnih mjesta	Broj inicijativa	2	Praćenje/izvještaji o projektu
1.2.1.1.2	Broj izvršenih obuka, pripravničkih stažiranja i usluga mentorske podrške	Broj obuka, pripravničkih stažiranja i mentorskih usluga	6	Praćenje/izvještaji o projektu
1.2.1.1.3	Broj učesnika na obukama, pripravničkim stažiranjima i mentorskim uslugama	Broj učesnika	100	Praćenje/izvještaji o projektu

Tematski prioritet 2: Zaštita životne sredine, podsticanje prilagodavanja klimatskim promjenama i njihovog ublažavanja, prevencija i upravljanje rizikom

Mada bogato prirodnim resursima, ovo programsko područje takođe se smatra osjetljivim i izloženim rizicima od klimatskih promjena. Zagađenje je takođe razlog za ozbiljnu zabrinutost. Budući da se ovakve pojave ne zaustavljaju na granici, prekogranična saradnja može donijeti promjenu, naročito u podršci regionalnim i lokalnim upravama u unapređenju njihovih kapaciteta za zaštitu životne sredine, klimatske promjene, planiranje upravljanja rizikom i operativnih kapaciteta. Istovremeno, promotivne aktivnosti namijenjene stanovništvu sa obje strane granice mogle bi povećati napore javnih institucija.

Posebni cilj 2.1: Prekogranična koordinacija i zajedničke aktivnosti unapređuju upravljanje i energetske efikasnost lokalnih sistema vodosnabdijevanja, otpadnih voda i čvrstog otpada, i zaštitu životne sredine

Upravljanje vodom i otpadom predstavlja ključni faktor u okviru zaštite životne sredine. Iako obim prekogranične saradnje ne dozvoljava veće intervencije u infrastrukturi, zajedničke akcije s nematerijalnim učinkom (*soft joint actions*) na regionalnom i lokalnom nivou mogu prokčiti put za veće investicije. Posebni cilj je naročito usmjeren na unapređenje ekoloških standarda ovog područja dvostrukim pristupom prema institucijama i široj javnosti.

Očekivani rezultati:

2.1.1a Ojačan kapacitet za sprovođenje standarda za zaštitu životne sredine i standarda energetske efikasnosti na lokalnom nivou za vodosnabdijevanje, čvrsti otpad i upravljanje otpadnim vodama i

2.1.1b Povećana svijest javnosti o prednostima poštovanja EU praksi za vodosnabdijevanje, čvrsti otpad i upravljanje otpadnim vodama, i zaštitu životne sredine

Br.	Indikator rezultata	Jedinica mjere	Polazna vrijednost	Polazna godina	Ciljna vrijednost	Izvor podataka	Učestalost izvještavanja
2.1.1a.1	Procenat programskog područja koji ima koristi od boljeg sprovođenja standarda vezanih zavodosnabdijevanje, otpadne vode, odlaganje čvrstog otpada i zaštitu životne sredine	Količina vode kojom se snabdijeva stanovništvo širom programskog područja Količina prečišćene otpadne vode i odloženog čvrstog otpada širom programskog područja u skladu sa zakonom i dobrom praksom Broj povreda zakona o zaštiti životne sredine i zaštiti prirode/biodiverzitet	0	2014.	30%	Monitoring /Projektne izvještaji Izvještaji opštinskih organa Zvanična statistika Izvještaji medija	2018, 2020, 2022.
2.1.1b.1	Procenat stanovništva obuhvaćen i aktiviran kampanjom podizanja svijesti o prednostima poštovanja EU praksi za vodosnabdijevanje, čvrsti otpad i upravljanje otpadnim vodama, i zaštitu životne sredine	Procenat stanovništva koji podržava primjenu strožijih standarda u oblasti upravljanja otpadnim vodama i čvrstim otpadom i zaštite prirode/biodiverzitet	0	2014.	50%	Praćenje/izvještaji o projektu Izvještaji opštinskih organa Zvanična statistika Izvještaji medija	2018, 2020, 2022.

Indikativna lista podržanih aktivnosti:

- Izrada studija o ekonomskoj opravdanosti izgradnje novih, ili unapređenja postojećih sistema vodosnabdijevanja, prečišćavanja otpadnih voda i sakupljanja čvrstog otpada, sa ciljem poboljšanja vodosnabdijevanja i energetske efikasnosti, i smanjenja zagađenja otpadnim vodama i čvrstim otpadom, kako na lokalnom tako i na prekograničnom nivou;

- Unapređenje fizičkih postrojenja i opreme javnih komunalnih preduzeća koja se bave vodosnabdijevanjem, prečišćavanjem otpadnih voda i sakupljanjem čvrstog otpada, sa ciljem poboljšanja vodosnabdijevanja i energetske efikasnosti, i smanjenja gubitaka vode na mreži, zagađenja otpadnim vodama i čvrstim otpadom, kako na lokalnom tako i na prekograničnom nivou;
- Unapređenje procedura i aktivnosti javnih komunalnih preduzeća koja se bave vodosnabdijevanjem, prečišćavanjem otpadnih voda i sakupljanjem čvrstog otpada;
- Obuka i izgradnja kapaciteta lokalnih i regionalnih administracija, i javnih usluga i zaposlenih;
- Sklapanje i sprovođenje prekograničnih javnih i privatnih partnerstava sa ciljem promovisanja i uvođenja većih standarda zaštite životne sredine i socijalno odgovornog poslovanja, kroz ekološki prihvatljive pilot projekte koji doprinose razvoju regiona;
- Kampanje edukacije javnosti i informativne kampanje u saradnji sa civilnim društvom i medijima, uključujući, ali ne ograničavajući se, na radionice, javne rasprave, simpozijume, medijske kampanje, promotivne događaje i pilot aktivnosti, kao podrška primjeni viših standarda vodosnabdijevanja, upravljanja čvrstim otpadom i otpadnim vodama, zaštite prirode i biodiverziteta, kao i klimatskih promjena.

Ciljne grupe: Predviđene ciljne grupe nalaze se na svim nivoima administracije u obje države, a posebno u onim sektorima i odsjecima koji su odgovorni za planiranje životne sredine, socijalne partnere, volonterske organizacije/organe civilnog društva i javna komunalna preduzeća koja se bave vodosnabdijevanjem, otpadnim vodama i odlaganjem čvrstog otpada. Pored toga, kampanje o podizanju svijesti trebalo bi da su usmjerene na širu javnost.

Vrste korisnika: Državni organi/institucije sa nadležnostima/odgovornostima u programskom području, lokalne uprave i njihove institucije; razvojne agencije; organizacije (uključujući NVO) za zaštitu prirode; državni organi odgovorni za vodosnabdijevanje, upravljanje otpadnim vodama i čvrstim otpadom.

Indikatori ishoda:

Br.	Indikator ishoda	Jedinica mjere	Ciljna vrijednost	Izvor podataka
2.1.1a.1.1	Broj urađenih studija o ekonomskoj opravdanosti i izvodljivosti i tehničkih planova za izgradnju novih ili unapređenje postojećih sistema vodosnabdijevanja, prečišćavanja otpadnih voda i čvrstog otpada	Urađene tehničke, ekonomske, finansijske, pravne i ekološke studije i planovi	2	Praćenje/izvještaji o projektu Izvještaji opštinskih organa
2.1.1a.1.2	Broj unaprijeđenih postrojenja, opreme, procedura i aktivnosti javnih komunalnih preduzeća	Obnovljena postrojenja Novodobijena i/ili popravljena oprema	3	Praćenje/izvještaji o projektu Izvještaji opštinskih organa Zvanična statistika Izvještaji medija
2.1.1b.1.1	Broj zaposlenih u javnim komunalnim preduzećima čije su znanje i vještine unaprijeđeni	Zaposleni koji su prošli obuku	50	Praćenje/izvještaji o projektu Javna komunalna preduzeća
2.1.1b.1.2	Broj organizovanih i sprovedenih kampanja edukacije javnosti i informativnih kampanja, javno-privatnih partnerstava, i pilot prezentacionih projekata koji promovišu veće standarde zaštite životne sredine	Sprovedene aktivnosti na podizanju svijesti	7	Praćenje/izvještaji o projektu Medijska pokrivenost

Posebni cilj 2.2: Poboljšane mjere prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog ublažavanja i mjere prevencije i upravljanja rizicima. Prirodni resursi su predmet brojnih pritisaka

i sukoba oko upotrebe (između zaštite životne sredine i industrije, poljoprivrede, urbanizacije i turizma). Dodatni pritisci dolaze od povećanog rizika od nacionalnih opasnosti. Prekogranična saradnja će poboljšati kapacitet javnih administracija na ovom području za prevenciju i smanjenje uticaja prirodnih katastrofa putem zajedničkog učenja, razvoja integriranih alata i strategija, kao i uvođenjem zajedničkih rješenja.

Očekivani rezultati 2.2.1: Ojačan kapacitet službi za vanredne situacije za prevenciju rizika i mjere prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog smanjenja, za saniranje posljedica katastrofa koje proističu iz klimatskih promjena

Br.	Indikator rezultata	Jedinica mjere	Polazna vrijednost	Polazna godina	Ciljna vrijednost	Izvor podataka	Učestalost izvještavanja
2.2.1.1	Uspostavljena su i ovlašćena najmanje dva prekogranična tima za vanredne situacije	Odsjeci i zaposleni iz programskog područja koji imaju korist od novih znanja, vještina i iskustava Potpisan protokol o saradnji	0	2014.	2	Praćenje/izvještaji o projektu	2018, 2020, 2022.

Indikativna lista podržanih aktivnosti:

- Obuka i izgradnja kapaciteta službi za vanredne situacije za zaštitu životne sredine, uključujući preduzimanje zajedničkih prekograničnih aktivnosti na prevenciji, spašavanju i sanaciji u vanrednim situacijama;
- Unapređenje/opremanje i poboljšanje operativnih procedura službi za vanredne situacije za zaštitu životne sredine;
- Razmjena iskustava i najboljih praksi među zainteresovanim stranama radi poboljšanja sposobnosti za prevenciju i upravljanje rizikom i smanjenja i prilagođavanja klimatskim promjenama;
- Zajedničke aktivnosti na upravljanju rizicima (požari, poplave, zagađenje, itd.)
- Manji infrastrukturni radovi, koji će obezbijediti postojanje mjera za otpornost na klimatske promjene.

Ciljne grupe: Predviđene ciljne grupe predstavljaju zaposleni na svim nivoima administracije u obje države, a posebno onim sektorima i odsjecima koji su odgovorni za upravljanje rizicima, volonterske organizacije/organi za klimatske promjene, socijalni partneri i civilno društvo.

Vrste korisnika: Organi/institucije sa nadležnostima/odgovornostima u programskom području, lokalne vlade i njihove institucije; razvojne agencije; organizacije (uključujući NVO) za zaštitu prirode i klimatske promjene; državni organi odgovorni za službe za vanredne situacije i službe zaštite od požara i poplava.

Indikatori ishoda:

Br.	Indikator ishoda	Jedinica mjere	Ciljna vrijednost	Izvor podataka
2.2.1.1.1	Broj organizovanih obuka	Zaposleni i sektori koji imaju korist od obuke	6	Praćenje/izvještaji o projektu
2.2.1.1.2	Broj sektora u okviru javne administracije opremljenih za poboljšano prekogranično upravljanje katastrofama i bavljenje klimatskim promjenama	Sektori i zaposleni iz programskog područja koji imaju korist od nove specijalizovane opreme	4	Praćenje/izvještaji o projektu

Tematski prioritet 3: Promocija turizma i kulturne i prirodne baštine

Pravilno korišćenje i unapređenje predjela, prirodnih resursa i kulturne baštine može doprinijeti orijentaciji ovog područja ka održivom turizmu kao načinu za ostvarivanje ekonomskog rasta.

Posebni cilj 3.1: Unaprijeđen kvalitet i raznolikost turističke ponude zasnovane na prirodnoj i kulturnoj baštini

Cilj je da se nađu načini za razvoj kulturnih i prirodnih resursa u turističke resurse i proizvode, kako bi se povećala privlačnost za posjete i poboljšalo životno okruženje. Ovaj posebni cilj usmjeren je na nalaženje ravnoteže između očuvanja i razvoja prirodnih i kulturnih resursa, posvećujući posebnu pažnju ruralnim područjima koja su još uvijek marginalizovana u odnosu na glavne tokove posjetilaca.

Očekivani rezultati:

3.1.1a Povećan broj turista u ruralnim i zaštićenim područjima i

3.1.1b Poboljšan imidž i turistička privlačnost pograničnog regiona kao multietničke i kulturološki raznolike evropske destinacije

Br.	Indikator rezultata	Jedinica mjere	Polazna vrijednost	Polazna godina	Ciljna vrijednost	Izvor podataka	Učestalost izvještavanja
3.1.1a.1	Broj i prihod od posjetilaca/korisnika zajedničkih ruralnih i zaštićenih područja	Turističke posjete/potrošnja	0	2014.	300	Praćenje/izvještaji o projektu	2018, 2020, 2022.
3.1.1a.2	Broj uspostavljenih tematskih klastera i ostalih dugoročnih prekograničnih poslovnih veza	Osnovani i funkcionalni klasteri i dugoročna poslovna partnerstva	0	2014.	5	Praćenje/izvještaji o projektu	2018, 2020, 2022.

Br.	Indikator rezultata	Jedinica mjere	Polazna vrijednost	Polazna godina	Ciljna vrijednost	Izvor podataka	Učestalost izvještavanja
3.1.1b.1	Broj organizovanih kulturnih dešavanja	Broj kulturnih dešavanja	0	2014.	5	Praćenje/izvještaji o projektu	2018, 2020, 2022.
3.1.1b.2	Procenat lokaliteta baštine čija je vidljivost poboljšana	Broj lokaliteta baštine sa kojima je javnost bolje upoznata	0	2014.	50%	Praćenje/izvještaji o projektu Statistički podaci iz turističkih organizacija	2018, 2020, 2022.

Indikativna lista podržanih aktivnosti:

- Zajednički razvoj novih turističkih proizvoda i usluga korišćenjem informaciono-komunikacionih i drugih raspoloživih tehnologija (npr. GPS, sistem rezervacija itd.) – razmjena informacija, umrežavanje, strukturiranje, pozicioniranje i brendiranje;
- Organizacija promotivnih događaja i komunikacionih i javnih kampanja;
- Razmjena i prenos iskustava;
- Obuka i izgradnja kapaciteta u marketinškim vještinama turističkih operatera;
- Izrada i sprovođenje ciljanih programa obuke za postojeće i potencijalne turističke radnike u manje razvijenim turističkim područjima;
- Manji radovi na ugostiteljskoj infrastrukturi i nabavka opreme;
- Organizacija zajedničkih događaja, simpozijuma, radionica itd.;
- Specifične profesionalne intervencije namijenjene zaštiti i promociji kulturne baštine i tradicija;
- Postavljanje rasvjete tako da podrži razvoj ključnih proizvoda (npr. centri za posjetioce, postavljanje znakova, i rekreativnih sadržaji za turističke svrhe);
- Restauracija i očuvanje istorijskih i kulturnih lokaliteta, uključujući pristup istima.

Ciljne grupe: Posjetioci i lokalno stanovništvo, preduzeća i organizacije vezane za ovaj sektor, organizacije koje razvijaju atrakcije i organizacije koje imaju korist od razvijenih atrakcija.

Vrste korisnika: Glavni projektni partneri za koje se predviđa da će sprovoditi projekte u okviru ovog posebnog cilja su organizacije odgovorne za održavanje i razvoj prirodne i kulturne baštine, organizacije za razvoj turizma, lokalne i regionalne vlasti.

Indikatori ishoda:

Br.	Indikator ishoda	Jedinica mjere	Ciljna vrijednost	Izvor podataka
3.1.1a.1.1	Broj novih zajedničkih turističkih proizvoda	Napravljeni zajednički turistički proizvodi	3	Praćenje/izvještaji o projektu
3.1.1b.1.1	Broj spomenika kulture koji su rehabilitovani i učinjeni dostupnim za posjetioce	Radovi rehabilitacije/restauracije na spomenicima i njihovim pristupnim putevima	3	Praćenje/izvještaji o projektu

Tabela indikatora rezultata:

Tematski prioritet	Posebni cilj	Očekivani rezultati	Indikator rezultata*
1. Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije sa obje strane granice	1.1 Poboľšan pristup tržištu rada i poboľšano okruženje za otvaranje novih radnih mjesta	1.1.1 Unaprijeđena savjetodavna podrška i vještine stanovništva koje traži posao na pograničnom području	1.1.1.1 Procenat nezaposlenih lica koja imaju korist od programskih aktivnosti tako što su našla posao ili su pokrenula poslovnu inicijativu (razvrstana prema polu i starosti)
	1.2 Povećane mogućnosti zapošljavanja i socijalna inkluzija ugroženih grupa	1.2.1.Povećane mogućnosti za otvaranje novih radnih mjesta za ugrožene grupe i njihova mogućnost zapošljavanja	1.2.1.1 Procenat nezaposlenih lica, koja pripadaju ugroženim grupama, koja imaju korist od programskih aktivnosti tako što su našla posao ili su pokrenula poslovnu inicijativu (razvrstana prema grupi, polu i starosti)
2. Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i smanjenje, prevencija i upravljanje rizikom	2.1 Prekogranična koordinacija i zajedničke aktivnosti unapređuju upravljanje i energetske efikasnost lokalnih sistema vodosnabdijevanja, otpadnih voda i čvrstog otpada, i zaštitu životne sredine	2.1.1a Ojačan kapacitet za sprovođenje standarda za zaštitu životne sredine i standarda energetske efikasnosti na lokalnom nivou za vodosnabdijevanje, čvrsti otpad i upravljanje otpadnim vodama	2.1.1a.1 Procenat programskog područja koji ima koristi od boljeg sprovođenja standarda vezanih za vodosnabdijevanje, otpadne vode, odlaganje čvrstog otpada i zaštitu životne sredine
		2.1.1b Povećana svijest javnosti o prednostima poštovanja praksi EU za vodosnabdijevanje, čvrsti otpad i upravljanje otpadnim vodama, i zaštitu životne sredine	2.1.1b.1 Procenat stanovništva obuhvaćen i aktiviran kampanjom podizanja svijesti o prednostima poštovanja praksi EU za vodosnabdijevanje, čvrsti otpad i upravljanje otpadnim vodama, i zaštitu životne sredine
	2.2 Poboľšane mjere prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog smanjenja, i mjere prevencije i upravljanja rizicima	2.2.1 Ojačan kapacitet službi za vanredne situacije za prevenciju rizika i mjere prilagođavanja klimatskim promjenama i njihovog smanjenja	2.2.1.1 Uspostavljena su i ovlašćena najmanje dva prekogranična tima za vanredne situacije
3 Promocija turizma i kulturne i prirodne baštine	3.1 Unaprijeđen kvalitet i raznolikost turističke ponude zasnovane na prirodnoj i kulturnoj baštini	3.1.1a Povećan broj turista u ruralnim i zaštićenim područjima	3.1.1a.1 Broj i prihod od posjetilaca/korisnika zajedničkih ruralnih i zaštićenih područja
			3.1.1a.2 Broj stvorenih tematskih klastera i ostalih dugoročnih prekograničnih poslovnih veza

*Trebalo bi napomenuti da su indikatori rezultata razloženi na nivo indikatora ishoda, kako je opisano ranije u tekstu.

Tematski prioritet	Posebni cilj	Očekivani rezultati	Indikator rezultata*
		3.1.1b Poboljšani imidž i turistička privlačnost pograničnog regiona kao multietničke i kulturološki raznolike evropske destinacije	3.1.1.b.1 Procenat lokaliteta baštine čija je vidljivost poboljšana

Promocija lokalnih prekograničnih aktivnosti „**Ljudi ljudima**“ smatra se horizontalnim modalitetom koji se može primijeniti, u slučajevima kada je to relevantno, u ostvarenju svih odabranih tematskih ciljeva.

3.2.2 Tehnička podrška

Posebni cilj:

Posebni cilj tehničke podrške je da se obezbijedi djelotvorno, efikasno, transparentno i blagovremenosprovođenje programa prekogranične saradnje, kao i podizanje svijesti o programu kod nacionalnih, regionalnih i lokalnih zajednica i, uopšteno, stanovništva na prihvatljivom programskom području. Ovaj cilj podržava aktivnosti podizanja svijesti i na nacionalnom nivou kako bi se informisali građani u obje zemlje korisnice Ipe II. Pored toga, kako se ispostavilo na osnovu iskustva iz programskog ciklusa u periodu 2007-2013. godine, ovaj prioritet takođe će ojačati administrativni kapacitet organa i korisnika koji sprovode program s ciljem da se poboljša osjećaj vlasništva i prikladnost programa i rezultata projekata.

Sredstva opredijeljena za tehničku podršku iskoristiće se da se pruži podrška radu nacionalnih Operativnih struktura (OS) i Zajedničkog odbora za praćenje (ZOP) u obezbjeđivanju efikasnog uspostavljanja, sprovođenja, praćenja i evaluacije programa, kao i optimalnog korišćenja resursa. To će se ostvariti kroz osnivanje i rad Zajedničkog tehničkog sekretarijata (ZTS) sa sjedištem na teritoriji Bosne i Hercegovine, s mogućnošću otvaranja Anteneu Crnoj Gori. ZTS će biti zadužen za svakodnevno upravljanje programom i podnosiće izvještaj Operativnim strukturama i Zajedničkom odboru za praćenje.

Planirani rezultati:

1. Povećana administrativna podrška Operativnim strukturama (OS) i Zajedničkom odboru za praćenje (ZOP) programa

Ovaj prioritet će obezbijediti sprovođenje programa bez poteškoća tokom svih njegovih faza. On uključuje raspoloživost finansijskih sredstava i raspoređivanje kvalifikovanog osoblja zaduženog za pružanje pomoći Operativnim strukturama i Zajedničkom odboru za praćenje, kao i za uspostavljanje i sprovođenje mehanizama i procedura upravljanja, praćenja i kontrole. Ukoliko bude potrebno, on će takođe doprinijeti pripremi narednog finansijskog ciklusa (2021-2027).

Indikatori rezultata:

<i>Indikator</i>	<i>Jedinica</i>	<i>Početna vrijednost</i>	<i>Cilj 2022</i>
Prosječan procenat korisnika zadovoljnih podrškom sprovedenju programa ^{8**}	Procenat	Nema podataka	90%

2. Ojačan tehnički i administrativni kapacitet za upravljanje programom i sprovođenje programa

Ovaj prioritet takođe će obezbijediti mogućnosti za unapređenje kompetencija i vještina upravljačkih struktura programa, kao i potencijalnih podnosilaca predloga i korisnika bespovratnih sredstava.

⁸ Zahtijeva redovno i jednostavno anketiranje korišćenjem standardnog upitnika sa zatvorenim tipom pitanja.

Konkretni aktivnosti izgradnje kapaciteta planiraće se i izvršavati na osnovu potreba identifikovanih u toku sprovođenja programa. Kao dio naučenih lekcija iz programskog ciklusa 2007-2013, (i) očekivaće se povećano učešće članova Zajedničkog odbora za praćenje u zadacima propisanim u okviru pravnog okvira Ipe II; (ii) ojačaće se kapacitet potencijalnih podnosilaca za razvoj održivih prekograničnih partnerstava; i (iii) ojačaće se kapacitet korisnika bespovratnih sredstava da na zadovoljavajući način ispune obaveze iz svojih ugovora.

Indikatori rezultata:

<i>Indikator</i>	<i>Jedinica</i>	<i>Početna vrijednost</i>	<i>Cilj 2022.</i>
Prosječno povećanje broja pristiglih predloga u okviru svakog sljedećeg poziva		Nema podataka	Nema podataka ⁹
Prosječan procenat sažetaka predloga projekata koji bi ispunjavao uslove za dalju procjenu	Procenat	Nije primjenljivo	65%

3. Garantovana vidljivost programa i njegovih ishoda

Programi prekogranične saradnje su veoma popularni u programskim područjima zahvaljujući, između ostalog, vidljivosti aktivnosti preduzetih tokom programskog ciklusa 2007-2013. godine. Posmatrajući broj podnosilaca predloga u okviru narednih poziva, primijećeno je da postoji sve veće interesovanje za inicijative za saradnju. Ova ostvarenja bi trebalo održati, pa čak i poboljšati, tokom sprovođenja finansijske perspektive u periodu 2014-2020. godine. Trebalo bi izraditi niz komunikacionih kanala i promotivnih alata da bi se obezbijedilo redovno informisanje između zainteresovanih strana u programu i šire javnosti.

Indikatori rezultata:

<i>Indikator</i>	<i>Jedinica</i>	<i>Početna vrijednost</i>	<i>Cilj 2022</i>
Broj ljudi koji učestvuju u promotivnim događajima	Broj	1.150	1.500
Broj posjeta internet stranici programa	Broj	280.000	490.000

Vrsta aktivnosti:

Spisak potencijalnih aktivnosti, koji nije konačan, a koje obuhvataju sredstva opredijeljena za tehničku podršku, uključio bi:

- Osnivanje i rad Zajedničkog tehničkog sekretarijata i njegove Antene;
- Organizaciju dešavanja, sastanaka, obuka, studijskih posjeta ili posjeta u cilju razmjene kako bise učilo iznajbolje prakse drugih inicijativa teritorijalnog razvoja;
- Učešće zaposlenih iz upravljačkih struktura u forumima zapadnog Balkana ili forumimaEU;
- Pripremu internih i/ili eksternih uputstava/priručnika ;
- Pomoć potencijalnim podnosiocima u razvoju partnerstva i izradi projekata (forumi za traženje partnera itd.);
- Davanje savjeta korisnicima bespovratnih sredstava o problemima u sprovođenju projekta;

⁹Trebalo bi napomenuti da su u finansijskoj perspektivi u period 2014-2020.godine mogući prilagođeni/strateški pozivi za projekte predviđeni s jasnim fokusom i/ili određenim zahtjevima u vezi sa potencijalnim korisnicima. Takođe, pozivi za dostavljanje predloga mogu koristiti princip rotacije za izbor tematskih prioriteta (TP) i njihovih posebnih ciljeva i u tom smislu broj predloga ne mora nužno biti povećan. Iz ovih razloga, potencijalno očekivano povećanje broja primljenih predloga može se izračunati za svaki sljedeći poziv pojedinačno, a na njega će uticati faktor koji bi se mogao izračunati na osnovu: 1) Ukupne raspoložive finansijske ponude, 2) Tematskih prioriteta, posebnih ciljeva i rezultata uključenih u poziv za projekte; 3) Minimalnih i maksimalnih iznosa dozvoljenih grantova; 4) Brojapredloga i grantova dozvoljenih po podnosiocu/su-podnosiocu/povezanom licu i 5) Bilo kojihdrugihposebnih odredbi koje utiču na razne kriterijume prihvatljivosti primjenjive na konkretan poziv za dostavljanje predloga.

- Praćenje sprovođenja projekta i programa, uključujući uspostavljanje sistema praćenja i izvještavanje u vezi sa tim;
- Organizaciju aktivnosti evaluacije, analiza, anketiranja i/ili studija;
- Informisanje i publicitet, uključujući pripremu, usvajanje i redovnu reviziju plana vidljivosti i komunikacije, distribucija informacija (info-dani, naučene lekcije, najbolje studije slučajeva, novinski članci i saopštenja), promotivni događaji i štampani materijali, razvoj komunikacionih alata, održavanje, ažuriranje i poboljšanje internet stranice programa itd.;
- Pružanje podrške radu Zajedničke radne grupe zadužene za pripremu programskog ciklusa za period 2021-2026.godine;
- Ostalo.

Ciljne grupe i finalni korisnici (spisak nije konačan):

- Strukture upravljanja programom, uključujući ugovorna tijela;
- Potencijalni podnosioci;
- Korisnici bespovratnih sredstava;
- Krajnji korisnici projekta;
- Šira javnost.

3.3 HORIZONTALNA I PITANJA OD ZAJEDNIČKOG INTERESA

Garantovanje jednakih mogućnosti i sprečavanje bilo kakve diskriminacije zasnovane na rodu, rasnom ili etničkom porijeklu, religiji ili uvjerenju, invaliditetu, starosnoj dobi ili seksualnoj orijentaciji predstavlja važne principe u svim fazama programa. Oni se primjenjuju u sprovođenju programa, ali i u odabiru i sprovođenju pojedinačnih projekata. Doprinos horizontalnim principima predviđen je kao kriterijum za ocjenu. Projekti koji bi imali negativan uticaj na jednake mogućnosti i anti-diskriminaciju neće biti odobreni.

Održivi razvoj i klimatske promjene uzeće se u obzir kao horizontalni princip u cijelom sprovođenju programa. Održivi razvoj predviđen je kao kriterijum za odabir. Projekti sa direktnim negativnim uticajem na životnu sredinu i održivi razvoj se neće finansirati.

Projekti koji direktno podržavaju jednake mogućnosti i anti-diskriminaciju predviđeni su pod tematskim prioritetom 1, u kojem su potrebe ugroženih grupa naročito uzete u obzir. Pored toga, tematski prioritet 2 direktno se odnosi na zaštitu životne sredine, dok se tematski prioritet 3 fokusira na turizam koji uvažava prirodne resurse. Na taj način će projekti finansirani prema ovim prioritetima imati direktan pozitivan uticaj na održivi razvoj. Konačno, tematski prioritet 3 nastoji da poboljša razumijevanje različitih kultura u pogledu unapređenja turizma.

Pored opšteg principa anti-diskriminacije, program će obratiti pažnju na jednakost između muškaraca i žena. To se odnosi na sve tematske prioritete. Jednakost muškaraca i žena uzeće se u obzir u sprovođenju programa prilikom zapošljavanja i u kadrovskoj politici.

Doprinos horizontalnim principima predviđen je kao kriterijum za ocjenu. Projekti koji bi imali negativan uticaj na jednakost muškaraca i žena neće biti odobreni.

Projekti pripremljeni u skladu sa geografski orjentisanim razvojnim pristupom (*Area Based Development - ABD*) radi olakšavanja održivog rasta u definisanim geografskim područjima u pograničnim regionima na zapadnom Balkanu, naročito ruralnim područjima koja karakterišu specifični kompleksni razvojni problemi, mogu se uzeti u obzir za finansiranje u okviru ovog programa prekogranične saradnje. U obzir će biti uzet pripremni rad na geografski orjentisanom razvojnom pristupu, koji je već obavljen u pograničnom regionu, koji obuhvata Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru.

ODJELJAK 4: FINANSIJSKI PLAN

U tabeli 1 prikazan je indikativni godišnji iznos udjela Unije u programima prekogranične saradnje za period 2014-2020. godine. U tabeli 2 dat je prikaz indikativne raspodjele opredijeljenih sredstavapo tematskim prioritetima, kao i maksimalni iznos sufinansiranja od strane Unije.

Tabela 1: Indikativna opredijeljena finansijska sredstva po godini za prekogranični program saradnje za period 2014-2020. godine

Godina	Program prekogranične saradnje u okviru Ipe II između Bosne i Hercegovine i Crne Gore za period 2014-2020. godine							Ukupno (EUR)
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2014-20.
Prekogranične operacije (svi tematski prioriteti)	840.000	1.200.000	1.200.000	840.000	1.200.000	1.200.000	1.080.000	7.560.000
Tehnička podrška	360.000	0,00	0,00	360.000	00	00	120.000	840.000
Ukupno (EUR)	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000	8.400.000

Tabela 2 Indikativna opredijeljena sredstva po tematskim prioritetima za period 2014-2020 i nivo učešća Unije

PRIORITETI	Program prekogranične saradnje u okviru Ipe II između Bosne i Hercegovine i Crne Gore za period 2014-2020. godine			
	Udio Unije	Sufinansiranje od strane korisnika	Ukupno finansiranje	Nivo udjela Unije
	(a)	(b)	(c) = (a)+(b)	(d) = (a)/(c)
1- Podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne i kulturne inkluzije sa obje strane granice	2.100.000,00	370.588,23	2.470.588,23	85%
2-Zaštita životne sredine, podsticanje prilagođavanja klimatskim promjenama i smanjenje, prevencija i upravljanje rizikom	2.940.000,00	518.823,53	3.458.823,53	85%
3-Promocija turizma i kulturne i prirodne baštine	2.520.000,00	444.705,88	2.964.705,88	85%
4-Tehnička podrška	840.000,00	0,00	840.000,00	100%
UKUPNO	8.400.000,00	1.334.117,64	9.734.117,64	

Učešće Evropske unije je izračunato u odnosu na dozvoljene troškove, koji su zasnovani na ukupnim prihvatljivim troškovima, uključujući javne i privatne troškove. Udio sufinansiranja od strane Evropske unije na nivou svakog tematskog prioriteta neće biti manji od 20% niti veći od 85% prihvatljivih troškova.

Korisnici bespovratnih sredstava će obezbijediti sufinansiranje za tematske prioritete. Korisnici bespovratnih sredstava bi trebalo da obezbijede udio od najmanje 15% od ukupnih

prihvatljivih troškova. Iznos opredijeljen za tehničku podršku biće ograničen na 10% ukupnog iznosa predviđenog za program. Udio sufinansiranja od strane Evropske unije biće 100%.

Sredstva za tematske prioritete biće opredijeljena kroz sprovedbene odluke Komisije koje obuhvataju opredijeljena sredstva za jednu do tri godine, prema potrebi. Sredstva za tehničku podršku biće opredijeljena kroz posebnu sprovedbenu odluku Komisije.

ODJELJAK 5: SPROVEDBENE ODREDBE

Pozivi za dostavljanje predloga:

Odgovorna tijela iz država korisnica Ipe II planiraju da sprovedu većinu intervencija kroz šeme dodjele bespovratnih sredstava na osnovu javnih poziva za dostavljanje predloga. Oni će obezbijediti punu transparentnost procesa i pristup širokom krugu javnih i privatnih subjekata. Zajednički odbor za praćenje biće odgovoran za identifikovanje tematskih prioriteta, posebnih ciljeva, ciljnih korisnika i posebnog fokusa svakog poziva za projekte koji će odobriti Evropska komisija.

Dinamika objavljivanja poziva za dostavljanje predloga zavisi od više faktora, uključujući logistiku, vrijeme evaluacije i stepen zainteresovanosti potencijalnih podnosilaca. Stoga u ovoj fazi nije moguće odrediti koliko će poziva za dostavljanje predloga biti objavljeno tokom programskog perioda. Odgovorna tijela svakako imaju obavezu da objave pozive za dostavljanje predloga, pri čemu neće dolaziti do preklapanja tematskih prioriteta između različitih programa prekogranične saradnje u kojima učestvuju. U principu, pozivi za dostavljanje predloga koriste princip rotacije za odabir tematskih prioriteta i njihovih posebnih ciljeva.

Prije objavljivanja paketa za podnošenje predloga, odgovorna tijela će preispitati trenutne potrebe/perspektive i ocijeniti postignuće indikatora iz prethodnih poziva za dostavljanje predloga. Na osnovu ovoga, biće predložen spisak tematskih prioriteta i specifičnih ciljeva koji će biti objavljeni u pozivu za dostavljanje predloga. Plan će biti usklađen sa drugim programima/pozivima zadostavljanje predloga koji bi eventualno mogli biti otvoreni/objavljeni u to isto vrijeme, kako bi se izbjeglo preklapanje. Oni tematski prioriteti i/ili posebni ciljevi koji nisu bili prethodno objavljeni biće odabrani za naredne pozive za dostavljanje predloga u okviru ovog finansijskog ciklusa.

Strateški projekti:

Tokom pripreme programa nisu identifikovani strateški projekti. Međutim, tokom perioda sprovođenja programa može se uzeti u obzir da se jedan dio opredijeljenih finansijskih sredstava programa opredijeli za jedan ili više strateških projekata. Identifikacija takvih projekata zavisiće od toga da li obje države pokažu jako interesovanje za bavljenje posebnim strateškim prioritetima koji se jasno podudaraju sa ciljevima obje države i dokazuju da imaju jasan prekogranični uticaj.

Strateški projekti mogu biti odabrani kroz pozive za strateške projekte ili mimo poziva za dostavljanje predloga. U drugom slučaju, programski partneri će zajedno identifikovati i odobriti bilo koji strateški projekat (projekte), koji će odobriti ZOP u odgovarajućem trenutku tokom sprovođenja programa. U tom slučaju, nakon što bude predložen i odobren od strane Zajedničkog odbora za praćenje i odobren od strane Komisije, program prekogranične saradnje mora biti izmijenjen kako bi obuhvatio takav strateški projekat. Odabir strateških projekata izvršiće se na transparentan način. Nakon identifikacije i potvrde strateškog pristupa od strane odgovornih tijela i Zajedničkog odbora za praćenje, relevantne institucije (glavne institucije za strateške projekte) biće pozvane da dostave prijedloge projekata u formi projektnog zadatka, tehničkih specifikacija, ili predračuna radova. U tom slučaju, nakon što bude predložen i odobren od strane Zajedničkog odbora za praćenje i odobren od strane Komisije, program prekogranične saradnje mora biti izmijenjen tako da uključi takav strateški projekat.

Tematski prioritet **Zaštita životne sredine, podsticanje prilagodavanja klimatskim promjenama i smanjenje, prevencija i upravljanje rizikom** čini se najadekvatnijim za formulaciju strateških projekata. Projekti pripremnog karaktera, kao što je sastavljanje projektne dokumentacije, ne mogu se smatrati strateškim projektima. Samo spremne institucionalne inicijative koje jasno ciljaju na zajedničke izazove sa obje strane granice i donose održiva i zajednička rješenja, mogu se smatrati odgovarajućim strateškim projektima.

ANEKS II – OPŠTI USLOVI

Prvi dio: Opšte odredbe

Član 1 – Period izvršenja, period operativnog sprovođenja i rokovi za ugovaranje

- (1) Period izvršenja je period tokom kojeg se sprovodi Finansijski sporazum i obuhvata period operativnog sprovođenja kao i fazu zatvaranja. Trajanje perioda izvršenja propisano je članom 2 stav 1 Posebnih uslova i ono počinje stupanjem na snagu ovog Finansijskog sporazuma.
- (2) Period operativnog sprovođenja je period u kojem se završavaju sve operativne djelatnosti obuhvaćene ugovorima o nabavkama i bespovratnim sredstvima u sklopu Akcionog programa. Trajanje ovog perioda propisano je članom 2 stav 2 Posebnih uslova i počinje stupanjem na snagu ovog Finansijskog sporazuma;
- (3) Ugovorno tijelo treba da se pridržava perioda izvršenja i operativnog sprovođenja prilikom zaključivanja i sprovođenja ugovora o nabavkama i bespovratnim sredstvima u okviru ovog Finansijskog sporazuma.
- (4) Troškovi koji se odnose na aktivnosti u sklopu ovog Akcionog programa prihvatljivi su za finansiranje od strane EU samo ukoliko su nastali tokom perioda operativnog sprovođenja.
- (5) Ugovori o nabavkama i bespovratnim sredstvima zaključuju se najkasnije u roku od tri godine od stupanja na snagu Finansijskog sporazuma, osim za:
  - a) izmjene i dopune već zaključenih ugovora;
  - b) pojedinačne ugovore o nabavkama koji će biti zaključeni nakon prijevremenog raskida postojećeg ugovora o nabavkama;
  - c) ugovore koji se odnose na reviziju i evaluaciju, koji se mogu potpisati nakon operativnog sprovođenja;
  - d) promjenu tijela zaduženog za povjerene zadatke.
- (6) Ugovor o nabavkama ili bespovratnim sredstvima koji nije doveo do bilo kakvog plaćanja tokom dvije godine od njegovog potpisivanja automatski se raskida, a njegovo finansiranje obustavlja.

Član 2 – Države korisnice Ipe II i njihove zajedničke dužnosti

- (1) Kako je predviđeno članom 76 stav 3 Okvirnih sporazuma, države korisnice Ipe II ostvaruju blisku saradnju, zajednički obavljaju naročito sljedeće funkcije i preuzimaju sljedeće odgovornosti:
  - (a) priprema programa prekogranične saradnje u skladu s članom 68 Okvirnih sporazuma, ili revizije programa;
  - (b) osiguravanje učešća na sastancima Zajedničkog odbora za praćenje i drugim bilateralnim sastancima;
  - (c) imenovanje predstavnika u Zajedničkom odboru za praćenje;

- (d) uspostavljanje Zajedničkog tehničkog sekretarijata i obezbjeđivanje odgovarajućeg broja osoblja;
- (e) priprema i sprovođenje strateških odluka Zajedničkog odbora za praćenje;
- (f) pružanje podrške u radu Zajedničkog odbora za praćenje i obezbjeđivanje informacija neophodnih za izvršavanje zadataka ovog odbora, a naročito informacija u vezi sa napretkom operativnog programa u postizanju ciljeva po tematskim prioritetima kako je određeno u programu prekogranične saradnje;
- (g) uspostavljanje sistema za prikupljanje pouzdanih informacija o sprovođenju programa prekogranične saradnje;
- (h) izrada godišnjih i završnih izvještaja o sprovođenju kako je navedeno u članu 80 Okvirnih sporazuma u skladu s članom 3;
- (i) priprema i sprovođenje koherentnog plana komunikacije i vidljivosti;
- (j) izrada godišnjeg plana rada za Zajednički tehnički sekretarijat koji treba da odobri Zajednički odbor za praćenje.

Član 3 – Zahtjevi za izvještavanje

- (1) Za potrebe zahtjeva za izvještavanje navedenih u članu 80 stav 1 Okvirnih sporazuma, Operativna struktura koristi obrazac dat u Aneksu III ovog Finansijskog sporazuma.
- (2) Za potrebe opštih zahtjeva za izvještavanje Komisije navedenih u članu 58 Okvirnog sporazuma i konkretnih zahtjeva za izvještavanje u okviru indirektnog upravljanja navedenih u članu 59 stav 1 Okvirnih sporazuma o godišnjem izvještaju o sprovođenju Ipe II, nacionalni koordinatori za Ipu koriste obrazac dat u Aneksu III ovog Finansijskog sporazuma.
- (3) Za potrebe posebnih zahtjeva za izvještavanje u okviru indirektnog upravljanja navedenih u tački a člana 59 stav 4 Okvirnog sporazuma o godišnjim finansijskim izvještajima, nacionalni službenik za ovjeravanje u državi korisnici Ipe II koja je Ugovorno tijelo koristi obrasce date u Aneksu IV ovog Finansijskog sporazuma.
- (4) Za potrebe člana 59 stav 4 Okvirnog sporazuma, nacionalni koordinator za Ipu u državi korisnici Ipe II koja je Ugovorno tijelo podnosi završni izvještaj o sprovođenju Ipe II ovog Akcionog programa Komisiji najkasnije četiri mjeseca nakon posljednje isplate izvođačima ili korisnicima bespovratnih sredstava.
- (5) Za potrebe člana 59 stav 6 Okvirnog sporazuma nacionalni službenik za ovjeravanje u državi korisnici Ipe II koja je Ugovorno tijelo do 15. januara naredne finansijske godine dostavlja u elektronskoj formi primjerak podataka sadržanih u računovodstvenom sistemu utvrđenom u okviru člana 10 stav 5. To treba pratiti potpisanim nerevidiranim sažetim finansijskim izvještajem u skladu s tačkom c Aneksa IV.

Član 4 – Vidljivost i komunikacija

- (1) Kako je predviđeno odredbama člana 24 stav 1, člana 76 stav 3 tačka k i člana 78 stav 8 tačka f Okvirnih sporazuma, korisnice Ipe II pripremaju koherentan plan vidljivosti i aktivnosti komunikacije koji treba da se dostavi Komisiji na saglasnost u roku od

- 6mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma.
- (2) Ove aktivnosti vidljivosti i komunikacije su u skladu sa Priručnikom za komunikaciju i vidljivost za eksterne akcije EU koji je na snazi u vrijeme datih aktivnosti, a koji propisuje i objavljuje Komisija.

Član 5 – Prava intelektualne svojine

- (1) Ugovori koji se finansiraju u okviru ovog Finansijskog sporazuma obezbjeđuju državi korisnici Ipe II da dobije sva neophodna prava intelektualne svojine u pogledu informacionih tehnologija, studija, nacрта, planova, reklamnog i svakog drugog materijala sačinjenog za potrebe planiranja, sprovođenja, praćenja i ocjenjivanja.
- (2) Država korisnica Ipe II koja je Ugovorno tijelo garantuje da Komisija ili bilo koje lice koje je Komisija ovlastila, i druga država korisnice Ipe II ima pristup i pravo da koristi taj materijal. Komisija će takav materijal koristiti isključivo za svoje potrebe.

Član 6 – Prihvatljivost troškova

- (1) Sljedeći troškovi nijesu prihvatljivi za finansiranje u okviru ovog Finansijskog sporazuma:
  - (a) dugovi i troškovi servisiranja dugova (kamata);
  - (b) rezerve za gubitke ili potencijalne buduće obaveze;
  - (c) troškovi koje je prijavila država korisnica i koji se finansiraju u okviru drugog akcionog ili radnog programa za koji se dobijaju bespovratna sredstva EU;
  - (d) negativne kursne razlike;
  - (e) krediti trećim licima;
  - (f) novčane kazne i parnični troškovi.
- (2) Kupovina zemljišta na kojem se nije gradilo i zemljišta na kojem se gradilo u iznosu do 10% od ukupnih prihvatljivih troškova za predmetnu operaciju smatra se prihvatljivom za finansiranje u okviru podrške za prekograničnu saradnju u sklopu Ipe II ukoliko je opravdana prirodom akcije i ukoliko je navedena u Aneksu I.

Drugi dio: Odredbe koje se primjenjuju na indirektno upravljanje države korisnice Ipe II

Član 7 - Opšta načela

- (1) Cilj Drugog dijela je da se propišu pravila koja se odnose na sprovođenje Akcionog programa a naročito pravila koja se odnose na obavljanje povjerenih zadataka vezanih za sprovođenje budžeta kao što je opisano u Aneksu I i da se definišu prava i obaveze koje država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo i Komisija imaju prilikom obavljanja ovih zadataka.
- (2) kako je predviđeno tačkom b člana 76 stav 3 odgovarajućih Okvirnih sporazuma, korisnice Ipe II će zajednički pripremiti bilateralni sporazum i osigurati njegovo sprovođenje.
- (3) Korisnica Ipe II koja nije Ugovorno tijelo saraduje s korisnicom Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo kako bi se osiguralo da su ispunjeni sljedeći zadaci:

- (a) operativno praćenje i upravljanje operacijama kako je predviđeno tačkom b člana 76 stav 4 Okvirnog sporazuma;
- (b) provjere u skladu s članom 76 stav 5 Okvirnog sporazuma;
- (c) zaštita finansijskih interesa Unije kako je predviđeno članom 51 Okvirnog sporazuma.

Član 8 - Procedura nabavke i dodjele bespovratne pomoći

- (1) Zadatke navedene u članu 7 stav 3 izvršava država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo u skladu sa procedurama i standardnim dokumentima koje propisuje i objavljuje Komisija vezano za dodjelu ugovora o nabavkama i bespovratnoj pomoći u eksternim akcijama, koji su na snazi u trenutku pokretanja postupka o kojem je riječ (PRAG), kao i u skladu sa neophodnim standardima vidljivosti i komunikacije navedenim u članu 4 stav 2.
- (2) U skladu s članom 18 stav 2 Okvirnog sporazuma, Komisija će korisnici Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo obezbijediti dalje smjernice za prilagođavanje procedura i standardnih dokumenata koje definiše i objavljuje Komisija za dodjelu ugovora o nabavkama i bespovratnoj pomoći u eksternim akcijama ukonkretnom slučaju prekogranične saradnje.
- (3) Država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo vodi postupke nabavki i dodjele bespovratne pomoći, zaključuje ugovore koji iz ovih postupaka proizilaze i osigurava da su sva dokumenta relevantna za revizorski trag napisana jezikom ovog Finansijskog sporazuma.
- (4) Korisnice Ipe II tijesno saraduju prilikom uspostavljanja odbora za evaluaciju kako je predviđeno tačkom a člana 76 stav 4.
- (5) Država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo obavještava Komisiju ukoliko se kandidat, ponuđač ili podnosilac zahtjeva nađe u situaciji u kojoj dolazi do isključenja iz učešća u postupku nabavke i dodjele bespovratne pomoći, ili ukoliko se utvrdi da kandidat, ponuđač ili podnosilac zahtjeva ozbiljno krši svoje ugovorne obaveze.

U ovakvim slučajevima, ne dovodeći u pitanje ovlašćenje Komisije da preduzme mjere protiv ovakvog subjekta shodno važećoj Finansijskoj regulativi, ova korisnica Ipe II može da nametne ugovaračima i korisnicima bespovratne pomoći finansijske kazne pomenute u odredbama o administrativnim i finansijskim kaznama u okviru Opštih uslova ugovora o nabavkama i dodjeli bespovratne pomoći koje zaključuje korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo, ukoliko to dozvoljavaju njeni nacionalni zakoni. Ovakve finansijske kazne nameću se nakon akuzatornog postupka kojim se osigurava pravo na odbranu ugovarača ili korisnika bespovratne pomoći. Prilikom dodjele ugovora o nabavkama i dodjeli bespovratne pomoći, korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo uzima u obzir informacije sadržane u Centralnoj bazi podataka o isključenjima. Pristup informacijama može se obezbijediti preko osobe/a za komunikaciju ili konsultacija sa Komisijom¹⁰ (Evropska komisija, Generalni direktorat za budžet, Računovodstveni službenik Komisije BRE2-13/505, B-1049 Brisel, Belgija, putem elektronske pošte na

---

¹⁰Korisnici Ipe II biće dozvoljen direktan pristup Centralnoj bazi podataka o isključenjima preko kontaktne tačke, kada korisnica Ipe II potvrdi odgovornoj službi Komisije da primjenjuje odgovarajuće mjere za zaštitu podataka kao što je predviđeno Regulativom (EZ) br. 45/2001 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. decembra 2000. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom ličnih podataka u institucijama i tijelima Zajednice i o slobodnom kretanju takvih podataka (Sl. list 8. 12.1.2001. str. 1).

adresu BUDG-C01-EXCL-DB@ec.europa.eu, u kopiji navesti adresu Komisije pomenutu u članu 3 Posebnih uslova).

(6) Korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo čuva sva relevantna prateća finansijska i ugovorna dokumenta od dana stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma ili ranijeg datuma ukoliko su postupak nabavki, poziv za dostavljanje predloga ili postupak direktne dodjele bespovratne pomoći pokrenuti prije stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma:

(a) Za postupak nabavki, naročito:

- a) Obavještenje o najavi sa dokazom o objavljivanju obavještenja o nabavci i bilo kakvih ispravki;
- b) Imenovanje Odbora za uži izbor;
- c) Izvještaji o užem izboru (uključujući anekse) i prijave;
- d) Dokaz o objavljivanju obavještenja o užem izboru;
- e) Pisma kandidatima koji nisu ušli u uži izbor;
- f) Poziv za učešće u tenderu ili ekvivalentnom postupku;
- g) Tenderski dosije uključujući anekse, pojašnjenja, zapisnike sa sastanaka, dokaz o objavljivanju;
- h) Imenovanje Odbora za evaluaciju;
- i) Izvještaj o otvaranju tendera, uključujući anekse;
- j) Izvještaj sa evaluacije/pregovaranja, uključujući anekse i primljene ponude¹¹;
- k) Obavještenje;
- l) Propratno pismo za dostavljanje ugovora;
- m) Pisma neuspješnim kandidatima;
- n) Obavještenje o dodjeljivanju/poništenju, uključujući dokaz o objavljivanju;
- o) Potpisani ugovori, izmjene, dodaci, izvještaji o sprovođenju i relevantna korespondencija.

(b) Za pozive za dostavljanje predloga i direktnu dodjelu bespovratne pomoći, naročito:

- a) Imenovanje Odbora za evaluaciju;
- b) Početni i administrativni izvještaj, uključujući anekse i dostavljene prijave¹²;
- c) Pisma uspješnim i neuspješnim kandidatima nakon procjene sažetka projekta;
- d) Izvještaj o procjeni sažetka projekta;
- e) Izvještaj o evaluaciji potpune prijave ili izvještaj sa pregovaranja sa relevantnim aneksima;

---

¹¹Eliminacija neuspjelih ponuda pet godina nakon zatvaranja postupka nabavki.

¹²Eliminacija neuspjelih prijava tri godine nakon zatvaranja postupka dodjele bespovratne pomoći.

- f) Provjera prihvatljivosti i prateća dokumenta;
- g) Pisma uspješnim i neuspješnim kandidatima sa odobrenom listom rezervi nakon potpune procjene prijave;
- h) Prorpatno pismo za dostavljanje ugovora o dodjeli bespovratne pomoći;
- i) Obavještenje o dodjeljivanju/poništenju, uključujući dokaz o objavljivanju;
- j) Potpisani ugovori, izmjene, dodaci i relevantna korespondencija.

Osim toga, finansijska i ugovorna dokumenta iz stava 6 tačka a i b ovog člana dopunjavaju se svim relevantnim pratećim dokumentima kao što se zahtijeva procedurama iz odjeljka 1 ovog člana, kao i svim relevantnim dokumentima koja se odnose na plaćanja, povraćaj sredstava i operativne troškove, na primjer izvještajima o projektima i provjerama na licu mjesta, prihvatanju roba i radova, garancijama, jamstvom, izvještajima nadzornih organa.

Period čuvanja je isti za sva relevantna finansijska i ugovorna dokumenta, u skladu sa članom 49 Okvirnog sporazuma.

Član 9 - *Ex-ante* kontrole postupaka nabavki i dodjeljivanja bespovratne pomoći i *ex post* kontrole ugovora i bespovratne pomoći koje će sprovođiti Komisija

- (1) Komisija može da sprovodi *ex ante* kontrole javnih konkursa za dobijanje ugovora, objavljivanja poziva za dostavljanje predloga i dodjelu ugovora i bespovratne pomoći za sljedeće faze nabavki ili dodjele bespovratne pomoći:
  - (a) odobravanje obavještenja o nabavkama, programa rada za pozive za dostavljanje predloga, kao i bilo kakvih ispravki;
  - (b) odobravanje tenderskih dosijea i smjernica za podnosiocima prijava za dodjelu bespovratne pomoći;
  - (c) odobravanje sastava Odbora za evaluaciju;
  - (d) odobravanje izvještaja o procjeni i odluka o dodjeli¹³;
  - (e) odobravanje ugovornih dosijea i dopuna ugovora.
- (2) Kada je riječ o *ex ante* kontrolama, Komisija odlučuje o sljedećem:
  - (a) da sprovede *ex ante* kontrole svih spisa, ili
  - (b) da sprovede *ex ante* kontrole o odabiru ovakvih dokumenata, ili
  - (c) da u potpunosti prenebregne *ex ante* kontrole.
- (3) Ukoliko Komisija odluči da sprovede *ex ante* kontrole u skladu sa stavom 2 tačka a ili b ovog člana, obavijestit će korisnicu Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo o spisima koji su odabrani za *ex ante* kontrole. Korisnica Ipe II će obezbijediti sve dokumente i informacije neophodne Komisiji po prijemu obavještenja da je određeni spis odabran za *ex ante* kontrolu, najkasnije u vrijeme dostavljanja obavještenja o nabavci ili programa rada na objavljivanje.

---

¹³Za ugovore o uslugama, ovaj korak podrazumijeva *ex ante* kontrole vezane za odobravanje užeg izbora

- (4) Komisija može da odluči da sprovede *ex post* kontrole, uključujući revizije i provjere na licu mjesta, u bilo koje vrijeme i bilo kojeg ugovora ili bespovratne pomoći koju je dodijelila korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo u okviru ovog Finansijskog sporazuma. Korisnica Ipe II staviće na raspolaganje sve dokumente i informacije koje su neophodne Komisiji po prijemu obavještenja da je određen spis odabran za *ex post* kontrolu. Komisija može da ovlasti određeno lice ili subjekat da sprovede *ex post* kontrole u njeno ime.

Član 10 - Bankovni računi, računovodstveni sistemi i prepoznati troškovi

- (1) Nakon stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma, Nacionalni fond i operativna struktura korisnice Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo Akcionog programa otvoriće najmanje jedan bankovni račun izražen u eurima. Ukupan bankovni saldo za Akcioni program predstavlja zbir bilansa na svim bankovnim računima otvorenim za Akcioni program, koji su u vlasništvu Nacionalnog fonda i svih operativnih struktura korisnice Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo.
- (2) Korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo priprema i dostavlja Komisiji planove izdataka predviđenih za period trajanja Akcionog programa. Ovi planovi se ažuriraju za godišnji finansijski izvještaj iz člana 3 stav 2 i za svaki zahtjev Evropskoj komisiji za prenos sredstava. Planovi se zasnivaju na detaljnoj dokumentovanoj analizi (uključujući planirano ugovaranje i raspored plaćanja po ugovoru za narednih 12 mjeseci) koja će biti dostupna Komisiji na zahtjev.
- (3) Početni plan predviđenih izdataka sadrži sažete planove godišnjih izdataka za cijeli period sprovođenja i planove mjesečnih izdataka za prvih 12 mjeseci Akcionog programa. Naknadni planovi sadrže sažete planove godišnjih izdataka za bilans u periodu sprovođenja Akcionog programa i planove mjesečnih izdataka za narednih 14 mjeseci.
- (4) Korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo treba da uspostavi i održava računovodstveni sistem u skladu s Klauzulom 2(3)(b) Aneksa A Okvirnog sporazuma koji će sadržati bar informacije za ugovore u sklopu Akcionog programa naznačenog u Aneksu V.
- (5) Troškovi priznati u računovodstvenom sistemu koji se održava shodno odjeljku 4 ovog člana morali su nastati, biti plaćeni i prihvaćeni i moraju da odgovaraju stvarnim troškovima koji su dokazani kroz prateća dokumenta i koristiće se kad bude prikladno da se isplati ukupan iznos predfinansiranja koji je korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo platila u sklopu lokalnih ugovora.
- (6) Troškovipriznati u računovodstvenom sistemu koristi Komisija za svoje privremeno priznavanje troškova tokom sprovođenja Akcionog programa (uključujući saldiranje iznosa koji je plaćen korisnici Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo na ime predfinansiranja), postupak odobravanja isplata, postupak završnog saldiranja računa na kraju Akcionog programa, postupak razdvajanja računovodstvenih razdobljana godišnjem nivou bilo koje druge preglede vezane za upravljanje, sprovođenje i uspješnost.

- (7) Korisnica Ipe II će obezbijediti Komisiji sljedeće izvještaje:
- (a) Izvještaj o presjeku stanja – kao što je navedeno u članu 3 stav 5;
  - (b) Godišnje izvještaje kao što je navedeno u stavovima 2 do 4 člana 3;
  - (c) Izvještaje o zahtjevima za prenos sredstava kao što je navedeno u članu 11.

Član 11 – Odredbe koje se odnose na uplate koje Komisija izvršava zemlji korisnici Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo

- (1) Korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo dostavlja svoj početni plan predviđenih izdataka za Akcioni program, koji je pripremljen u skladu s članom 10 stav 2, sa zahtjevom za prvim plaćanjem iznosa predfinansiranja. Prvo plaćanje iznosa predfinansiranja obavlja se za 100 % predviđenih izdataka za prvu godinu plana predviđenih izdataka.
- (2) Korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo dostavlja zahtjeve za naknadno plaćanje iznosa predfinansiranja kada ukupni bankovni saldo Programa bude ispod iznosa predviđenih izdataka za narednih pet mjeseci Programa.
- (3) Svaki zahtjev za dodatno predfinansiranje treba prpratiti sa sljedećim izvještajima u skladu s tačkama (a), (b) i (d) Aneksa IV:
  - a) Sažeti izvještaj o svim isplatama načinjenim za potrebe Programa;
  - b) Bankovni saldo za Program na datum presjeka zahtjeva;
  - c) Proračun isplata za potrebe Programa za narednih četrnaest mjeseci na datum presjeka zahtjeva.
- (4) Džava korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo može za svako naredno predfinansiranje tražiti iznos ukupnog proračuna isplata za četrnaest mjeseci od datuma presjeka zahtjeva, umanjen za salda iz odjeljka 3(b) ovog člana na datum presjeka zahtjeva za sredstva uvećana za svaki iznos finansiran od strane države korisnice instrumenta IPA II po stavu 5 ovog člana a koji još uvijek nije nadoknađen.

Komisija zadržava pravo da umanja sva naknadna plaćanja predfinansiranja u slučaju da ukupni bankovni saldo države korisnice Ipe II u okviru ovog programa i na svim drugim Ipa I ili Ipa II programima kojima upravlja država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo premašuje proračun isplata za narednih četrnaest mjeseci.
- (5) U slučaju kada je isplata umanjena shodno stavu 4 ovog člana, država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo mora finansirati Program iz sopstvenih sredstava do iznosa umanjenja. Država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo može zatim tražiti nadoknadu tog finansiranja u sklopu narednog zahtjeva za sredstva kao što je precizirano u stavu 4 ovog člana.
- (6) Komisija ima pravo na povraćaj prekomjernih bankovnih salda koji su ostali neiskorišćeni više od dvanaest mjeseci. Prije ostvarivanja tog prava, Komisija poziva državu korisnicu Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo da navede razloge za kašnjenje u isplati sredstava i da pokaže stalnu potrebu za njima tokom naredna dva mjeseca.

- (7) Kamata od predfinansiranja bankovnih salda Akcionog programa ne dospijeva.
- (8) Shodno članu 33(4) Okvirnog sporazuma, ukoliko prekid roka za zahtjeve za plaćanje premašuje dva mjeseca, država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo može tražiti odluku od strane Komisije o tome da li treba produžiti prekid roka.
- (9) Konačnu finansijsku izjavu iz člana 37(2) Okvirnog sporazuma dostavlja Nacionalni službenik za ovjeravanje, najkasnije 16 mjeseci nakon završetka operativnog perioda za sprovođenje.

Član 12 - Prekid plaćanja

- (1) Ne dovodeći u pitanje obustavu ili okončanje ovog Finansijskog sporazuma po članovima 16, odnosno 17, kao i članu 39 Okvirnog sporazuma, Komisija može djelimično ili u potpunosti prekinuti plaćanja ukoliko:
  - a) Komisija utvrdi ili ozbiljno sumnja da je država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo načinila značajne greške, nepravilnosti ili prevaru koje dovode u pitanje zakonitost ili pravilnost pojedinih osnovnih transakcija prilikom sprovođenja Akcionog programa, ili nije ispunila svoje obaveze po ovom Finansijskom sporazumu;
  - b) Komisija je utvrdila ili ozbiljno sumnja da je država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo počinila sistemske ili ponavljajuće greške, nepravilnosti, prevare ili kršenja obaveza u okviru ovog ili drugih Finansijskih sporazuma, pod uslovom da te greške, nepravilnosti, prevare ili kršenja obaveza imaju značajan uticaj na sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma ili dovode u pitanje pouzdanost sistema interne kontrole države korisnice Ipe II ili zakonitost i pravilnost osnovnog troška.

Član 13 – Povraćaj sredstava

- (1) Pored slučajeva iz člana 41 Okvirnog sporazuma, Komisija može povratiti sredstva od države korisnice Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo, u skladu s Finansijskom regulativom, naročito u slučaju:
  - a) da Komisija utvrdi da ciljevi Programa navedeni u Aneksu I nijesu postignuti;
  - b) neprihvatljivog troška;
  - c) troška nastalog kao posljedice grešaka, nepravilnosti, prevare ili kršenja obaveza prilikom sprovođenja Programa, naročito prilikom postupaka nabavki i dodjele bespovratnih sredstava.
- (2) U skladu s nacionalnim pravom, država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo dobija povraćaj doprinosa Unije isplaćenog državi korisnici Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo od primalaca koji su se našli u bilo kojoj od situacija utvrđenih u stavu 1 tačkama b) ili c) ovog člana ili navedenih u članu 41 Finansijskog sporazuma. Činjenica da država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo nije uspjela da povрати dio ili sva sredstva ne sprečava Komisiju da naplati sredstva od države korisnice Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo.
- (3) Država korisnica Ipe II koja nije Ugovorno tijelo radi sve što je u njenoj moći kako bi podržala državu korisnicu Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo prilikom povraćaja kada

je primalac smješten na njenoj teritoriji. Aranžman za povraćaje biće dat u bilateralnom sporazumu koji se zaključuje u skladu s članom 69 odgovarajućih okvirnih sporazuma.

- (4) Iznosi koji su na nepropisan način plaćeni ili nadoknađeni od strane države korisnice Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo, iznosi iz finansijskih, garancija za ispunjenje obaveza i garancija za predfinansiranje koje su podnijete na osnovu postupaka nabavki i dodjele bespovratnih sredstava, iznosi finansijskih kazni koje je država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo nametnula kandidatima, ponuđačima, podnosiocima zahtjeva, izvođačima ili korisnicima bespovratnih sredstava se ili ponovo koriste za svrhe Akcionog programa ili vraćaju Komisiji.

Treći dio: Završne odredbe

Član 14 – Konsultacije između država korisnica IPA II i Komisije

- (1) Države korisnice IPA II i Komisija međusobno se konsultuju prije nego što na sljedeći nivo dovedu bilo koji spor koji se odnosi na sprovođenje ili tumačenje ovog Finansijskog sporazuma shodno članu 18 Opštih uslova.
- (2) U slučaju da Komisija uoči problem u sprovođenju procedura koje se odnose na sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma, ona uspostavlja sve neophodne kontakte sa državama korisnicama Ipe II kako bi popravila situaciju i preuzela sve neophodne korake.
- (3) Konsultacije mogu dovesti do izmjena i dopuna, obustave ili raskida ovog Finansijskog sporazuma.
- (4) Komisija redovno izvještava države korisnice Ipe II o sprovođenju aktivnosti opisanih u Aneksu I a koji ne potpadaju pod Drugi dio ovih Opštih uslova.

Član 15 – Izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma

- (1) Sve izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma sačinjavaju se u pisanoj formi.
- (2) Ukoliko države korisnice IPA II zahtijevaju izmjenu ili dopunu, zahtjev se zajednički podnosi Komisiji makar šest mjeseci prije namjeravanog stupanja na snagu izmjene ili dopune.
- (3) Komisija može izmijeniti Modele dokumenata u Aneksu III, IIIA, IV i V a da pritom to ne zahtijeva izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma. Države korisnice Ipe II obavještavaju se u pisanoj formi o svakoj takvoj izmjeni i dopuni i njenom stupanju na snagu.

Član 16 – Obustava ovog Finansijskog sporazuma

- (1) Finansijski sporazum može se obustaviti u sljedećim slučajevima:
  - (a) Ukoliko bilo koja država korisnica Ipe II prekrši obavezu iz ovog Finansijskog sporazuma;
  - (b) Ukoliko država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo prekrši bilo koju obavezu utvrđenu procedurama i standardnim dokumentima iz člana 18 stav 2 odgovarajućih Okvirnih sporazuma, ne dovodeći u pitanje odredbe člana 8 stav 2;
  - (c) Ukoliko država korisnica Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo ne ispunjava uslove za povjeravanje zadataka u pogledu izvršenja budžeta;
  - (d) Ukoliko države korisnice Ipe II zajedno ne ispune funkcije i dužnosti iz člana 2 stav 1 ili, prema potrebi, u indirektnom upravljanju po članu 7 stav 3.

- (e) Ukoliko bilo koja država korisnica Ipe II odluči da obustavi ili prekine proces pristupanja EU;
- (f) Ukoliko država korisnica Ipe II prekrši obavezu koja se odnosi na poštovanje ljudskih prava, demokratska načela i vladavinu prava i u ozbiljnim slučajevima korupcije;
- (g) U slučajevima više sile, kao što je u nastavku definisano: „Viša sila” znači bilo koju nepredviđenu ili izuzetnu situaciju ili događaj izvan kontrole strana koje spriječava bilo koju stranu da ispuni bilo koju od svojih obaveza, koja se ne može pripisati grešci ili nemaru s njihove strane (ili sa strane njihovih izvođača, zastupnika ili zaposlenih) i za koju se ispostavi da je nepremostiva uprkos svojoj revnosti. Nedostaci na opremi ili materijalu ili kašnjenja u njihovom obezbjeđivanju, radni sporovi, štrajkovi ili finansijske poteškoće ne mogu biti navedeni kao viša sila. Ne smatra se da strana krši svoje obaveze ukoliko je ona spriječena da ih ispuni zbog slučaja više sile o kojoj je druga strana propisno obaviještena. Strana koja se suočava s višom silom o tome obavještava drugu stranu bez odlaganja, navodeći prirodu, vjerovatno trajanje i očekivani učinak problema, te preduzima sve mjere kako bi minimizirala moguću štetu.

Nijedna strana ne smatra se odgovornom za kršenje svojih obaveza po ovom Finansijskom sporazumu ukoliko je ona spriječena da ih izvrši od strane više sile, pod uslovom da preduzme mjere da umanjí bilo kakvu moguću štetu;

- (2) Komisija može obustaviti ovaj Finansijski sporazum bez prethodnog obavještenja;
- (3) Komisija može preduzeti sve odgovarajuće mjere predostrožnosti prije nego što dođe do obustave;
- (4) Kada je obustava konstatovana, ukazuje se na posljedice po tekuće ugovore o nabavkama i bespovratnim sredstvima i sporazume o delegiranju i za takve ugovore sporazume o delegiranju koji tek treba da budu potpisani.
- (5) Obustava ovog Finansijskog sporazuma ne dovodi u pitanje raskid ovog Finansijskog sporazuma od strane Komisije u skladu s članom 17.
- (6) Ugovorne strane nastavljaju sprovođenje Finansijskog sporazuma onda kada to uslovi dozvole uz prethodno pisano odobrenje Komisije. To ne dovodi u pitanje eventualne izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma koje mogu biti neophodne kako bi se Program prilagodio novim uslovima sprovođenja, uključujući, ako je moguće, produženje perioda sprovođenja, ili raskid ovog Finansijskog sporazuma u skladu s članom 17.

Član 17 - Raskidanje ovog Finansijskog sporazuma

- (1) Ako problemi koji su doveli do obustave ovog Finansijskog sporazuma ne budu riješeni u periodu od najviše 180 dana, obje strane mogu okončati Finansijski sporazum uz otkazni rok od 30 dana.
- (2) Ovaj Finansijski sporazum će se automatski raskinuti ukoliko u roku od dvije godine od potpisivanja sporazuma:
  - (a) nije izvršeno nijedno plaćanje;
  - (b) nije potpisan nijedan ugovor o sprovođenju ili sporazum o delegiranju.
- (3) Kada je okončanje sporazuma konstatovano, ukazuje se na posljedice po tekuće ugovore o

nabavkama i bespovratnim sredstvima, i slične ugovore ili bespovratna sredstva koji tek treba da budu potpisani.

(4) Raskidanje ovog Finansijskog sporazuma ne isključuje mogućnost da Komisija izvrši finansijske ispravke u skladu s članovima 43 i 44 Okvirnog sporazuma.

Član 18 – Sistemi rješavanja sporova

(1) Svaki spor u vezi ovog Finansijskog sporazuma koji se ne može riješiti u roku od šest mjeseci putem konsultacija među ugovornim stranama navedenih u članu 14, mogu se riješiti arbitražom na zahtjev jedne od ugovornih strana.

(2) Obje ugovorne strane imenuju arbitra u roku od 30 dana od prijema zahtjeva za arbitražu. U slučaju da u tome ne uspiju, obje ugovorne strane mogu zatražiti od Generalnog sekretara Stalnog arbitražnog suda (Hag) da imenuje drugog arbitra. Dva imenovana arbitra imenovaće trećeg arbitra u roku od 30 dana. U slučaju da u tome ne uspiju, obje ugovorne strane mogu zatražiti od Generalnog sekretara Stalnog arbitražnog suda (Hag) da imenuje trećeg arbitra.

(3) Ukoliko arbitri ne odluče drugačije, primjenjuje se postupak naveden u Opcionim pravilima Stalnog arbitražnog suda koja se tiču međunarodnih organizacija i država. Odluke arbitara donose se većinom glasova u roku od tri mjeseca.

(4) Obje ugovorne strane dužne su preduzeti mjere neophodne za sprovođenje odluke arbitara.

MODEL

Godišnji izvještaj o implementaciji za program prekogranične saradnje

Prekogranična saradnja u okviru Ipe II između država korisnica Ipe II (član 80 Okvirnog sporazuma)

1. IDENTIFIKACIJA

PREKOGRANIČNI PROGRAM	Naziv programa: Prekogranični program <zemlja A> – <zemlja B><godina>/<godina>
	20xx -20xx izdvajanja uključujući TASC:
GODIŠNJI IZVJEŠTAJO IMPLEMENTACIJI	Izveštajna godina (od 1. januara 20xx do 31. decembra 20xx)
	Prepremili: – <operativna struktura zemlja X> – <operativna struktura zemlja Y>
	Datum razmatranja godišnjeg izvještaja od strane Zajedničkog odbora za praćenje <datum i vrsta postupka za njegovo donošenje, odnosno sastanak ili pisani>
	Prihvatljiva programska teritorija

Zakonska osnova: član 80 Okvirnog sporazuma Ipe II

2. PREGLED IMPLEMENTACIJE PROGRAMA PREKOGRANIČNE SARADNJE

2.1 *Postignuća i analiza napretka*

– *<Sažet pregled programa implementacije tokom izvještajnog perioda*

1. Progres sa pozivima za dostavljanje projekata:

-Broj poziva planiran da bude objavljen do kraja programskog perioda i njihov raspored;

-Stanje/situacija objavljenih poziva za projekte (broj objavljenih poziva za projekte i datumi objave, broj i datumi zaključenih/realizovanih poziva za projekte, trajanje procesa evaluacije-ukupno trajanje i po svakom koraku, itd...);

- Analiza procesa evaluacije (broj primljenih aplikacija po tipu korisnika i zemlji, broj odbijenih projekata u svakoj fazi procesa evaluacije, najčešći razlozi za odbijanje, lista odbijenih projekata (vidi model tabele ispod);

- Lista potpisanih ugovora (vidi model tabele ispod);

-Dogadjaji u oblasti izgradnje kapaciteta za potencijalne aplikante i korisnike grantova (broj događaja, broj učesnika po tipu događaja po zemlji, broj zahtjeva za informacijama od korisnika grantova, itd...)

- Broj operativnih struktura, broj i proizvodi sastanaka Zajedničkog tehničkog sekretarijata, broj i proizvodi sastanaka Zajedničkog odbora za praćenje, broj i proizvodi sastanaka Operativnih struktura>

2.Progres sa strateškim projektima;

<Ukoliko je relevantno, takođe uključiti informacije o reviziji programa 2014-2020 ili o programiranju za period 2021-2027.>

<Model tabele sa podacima o potpisanim ugovorima u programu Prekogranične saradnje i ugovorima u fazi realizacije u izvještajnom periodu:

Tabela broj. : XX> Lista aplikacija u programu Prekogranične saradnje primljenih- odobrenih/odbijenih

Broj pozva za projekte	Tematski prioritet	Naslov (projekta)	Naziv, tip i zemlja porijekla koordinatora i uključenih partnera	Iznos sredstava tražen od EU	Administrativna provjera (Da/Ne)	Tehnička pomoć (Da/Ne)	Odobren (Da/Ne)	Razlozi za odbijanje

<Tabela broj. : XX> Lista ugovora u programu Prekogranične saradnju, potpisanih i u fazi realizacije

Tematski prioritet: <...>							
Naslov i broj ugovora	Naziv, tip i zemlja porijekla koordinatora i uključenih partnera	Kratka informacija o projektu	Datum početka i završetka	Ukupni prihvatljivih troškova i vrijednost EU granta	Ključna postignuća do sada	Komentari>	

2.2 Napredak postignut u implementaciji programa prekogranične saradnje

<Veoma kratka prezentacija tematskih prioriteta i specifičnih ciljeva programa Prekogranične saradnje, zajedno sa sažetim opisom napredka postignutog u implementaciji programa prekogranične saradnje a naročito u postizanju specifičnih ciljeva po tematskim prioritetima (kao i prioritetima tehničke podrške), uključujući kvalitativne i kvantitativne elemente koji ukazuju na napredak u odnosu na ciljeve.

2.2.1 Kvantitativna analiza

- *Informacije o napretku postignutom u implementaciji prekograničnog programa, kada je moguće s kvantifikatorima, uz upotrebu ciljeva i indikatora uključenih u projekat I program.*

Analiza postignuća mjerenih proizvodima, rezultatima I uticajem kao i finansijskim indikatorima. Indikatori treba da budu iskazani po rodu, gdje je moguće.

Ukoliko brojke (podaci) nijesu još uvijek dostupni, potrebno je priložiti informacije o tome kada će biti dostupni i kada će biti uključeni u godišnji izvještaj o implementaciji. Takođe, informacije se mogu grafički prikazati.

<Model tabele indikatora (proizvod, rezultat i uticaj) sa primjerom tematskih prioriteta programa, specifičnih ciljeva i rezultata::

<Tabela broj. : XX> Podaci objedinjeni na nivou programa na osnovu podataka prikupljenih od projekata

Tematski prioritet: <...> Specifični cilj: <...> Rezultat: <...>											
Naziv i tip ¹⁴	Definicija	Početno stanje		Ključna tačka				Cilj		Izvor informacije	Odgovornost za prikupljanje podataka i učestalost
		Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		
(%) učenika (razvrstanih u odnosu na rod) koji su zapošljeni (indicator rezultata)	(%) mladih dječaka i djevojčica koji su završili srednju školu i koji su našli posao u prvoj godini nakon završetka školovanja	50%	2017	60%	2019	65%	2021	70%	2023	Statistika javnog servisa za zapošljavanje	Korisnik granta Kvartalno

¹⁴Svaki indikator treba da bude identifikovan kao indikator uticaja, rezultata ili proizvoda.

2.2.2. Analiza kvaliteta

Analiza kvaliteta napretka (konceptualna unapređenja i usklađivanje intervencija) postignutog u implementaciji preograničnog programa uključujući analizu uticaja programa u programskoj oblasti, sa geografskim obuhvatom (koncentracija/harmonična disperzija) i diferencijacija staništa (ruralno/urbano).

Objasnite kako je program doprinio ili će da doprinijeti boljim dobrosusjedskim odnosima, kao i to kako to možete mjeriti i demonstrirati.

Opišite kako operativne strukture i imenovana tijela za posredovanje vode evidenciju o učenju tokom perioda implementacije programa, na primjer, za osnivanje i rad sistema funkcionalnog prikupljanja podataka (za statističke i administrativne svrhe).

Za kvalitativnu analizu, programske strukture moraju da pribjegu pružanju informacija o stavovima, mišljenjima ili zapažanjima građana. Ovi podaci su uglavnom prikupljaju kroz evaluacije, nalaze monitoring posjeta, intervjuje, sastanke, fokus grupe, istraživanja javnog mnjenja, ankete, itd. Konačno, objasnite kako će horizontalna/prožimajuća pitanja (naročito ona relevantna za politiku kohezije: jednake mogućnosti, održivi razvoj i borbu protiv diskriminacije) biti uključena u dizajn poziva za predloge projekata i sprovođenje ugovora o bespovratnoj pomoći.>

2.3 Detaljne informacije o finansijskom sprovođenju programa prekogranične saradnje

<Detaljne informacije o ugovaranju I, pod indirektnim upravljanjem, isplati godišnjih odobrenih sredstava po tematskim prioritetima I po tipu korisnika granta, uključujući projektne partnere .

– Analiza sljedećih faktora:

- *Finansijskog statusa*
- *Informacija o sufinansiranju*
- *Faktora koji su otežali finansijsko sprovođenje i/lidoveli do njegovog odlaganja*
- *Faktora koji su pozitivno uticali na finansijsko sprovođenje*

Model tabele o finansijskom sprovođenju ugovora u fazi realizacije u programu prekogranične saradnje tokom izvještajnog perioda:

<Tabela broj. : XX>

	Tematski prioritet <...>					
Broj ugovora	Naziv, tip i zemlja porijekla koordinatora i uključenih partnera	Datum početka i završetka	Očekivani ukupni prihvatljivi troškovi i vrijednost EU granta	Kumulativna vrijednost plaćanja	Procenat realizovanog plaćanja ¹⁵	Komentari>

¹⁵[Kumulativna vrijednost plaćanja/vrijednost EU granta x 100

2.4. Informacije o koracima koje su preduzele operativne strukture i/ili Zajednički odbor za praćenje kako bi se osigurali kvalitet i djelotvornost sprovođenja:

2.4.1 Praćenje i evaluacija

- *Mjere za praćenje koje su preduzele operativne strukture ili Zajednički odbor za praćenje, uključujući modalitete prikupljanja podataka, pregled izveštaja ugovora o dodjeli sredstava, nalazima i nastavku aktivnosti u realizaciji prepruka sa monitoring posjeta.*
- *U programima sprovedenim indirektnim upravljanjem evaluacione mjere koje je preduzela operativna struktura u kojoj se nalazi Ugovorno tijelo (član 57 Okvirnog sporazuma). U programima sprovedenim direktnim upravljanjem, podrška, nalazi, preporuke i nastavak u realizaciji evaluacionih mjera preduzetih od Komisije.>*

2.4.2. Problemi na koje se naišlo i korektivne akcije

- *Sažet pregled bilo kojih značajnih problema na koje se naišlo prilikom sprovođenja programa i u obezbjeđenju održivosti, kao i sprovedene korektivne akcije i preporuke za buduće akcije.*
- *Preporuke za (dalje) korektivne akcije.*

2.5 Vidljivost i javnost programa

- *Mjere koje su preduzete da bi se osigurala vidljivost programa i kako bi se program učinio javnim (plan komunikacije i vidljivosti, vidi član 78 Okvirnog sporazuma), uključujući promotivni materijal, praćenje medija, oglašavanje u sredstvima javnog informisanja, primjere najbolje prakse i isticanje značajnih događaja kao što su radionice, konferencije, okrugli stolovi, forumi, sajmovi, održavanje baze potencijalnih aplikacija, internet prezentacija programa itd....*

2.6 Korist od tehničke podrške

- *Detaljno obrazloženje o koristi dobijene od tehničke podrške i bilo kojih značajnih problema na koje se naišlo prilikom izvršavanja budžeta tehničke podrške. Konačno, analiza indikatora proizvoda, rezultata i uticaja tehničke podrške treba da bude prezentovana na sličan način kao u sekciji 2.2.1.*

2.7 Izmjene u kontekstu sprovođenja programa prekogranične saradnje (ukoliko je relevantno)

- *Opis bilo kog elementa koji, bez direktnog proizilaženja iz pomoći u okviru programa, ima direktan uticaj na sprovođenje programa (npr. zakonodavne izmjene, relevantne socio-ekonomske izmjene, itd.)*

2.8 Komplementarnost sa drugim sektorskim politikama ili instrumentima

Rezime postojeće koordinacije programa i usklađenosti sa drugim programima ili inicijativama zemalja članica EU i nacionalnim programima ili inicijativama. Koordinacija i usklađenost programa sa drugim politikama zajednice. Komplementarnost sa drugim finansijskim instrumentima i/ili međunarodnom podrškom. .

2.9 Uspješne priče

Opišite u smislu postignutih rezultata jedan, ali poželjno dva primjera ugovora o bespovratnoj pomoći čiji je period realizacije završen tokom izvještajnog perioda i koje se može smatrati uspješnom pričom pod sledećim parametrima:

-

- Izvorna dimenzija programa prekogranične saradnje (Molimo navedite koja definicija programa prekogranične saradnje je korišćena za procjenu predloga projekata, kao što je navedeno u relevantnim smjernicama za aplikante: a) "zajednička realizacija aktivnosti od strane partnera rezultirala je intenziviranjem prekograničnih veza i održivim prekograničnim partnerstvima i/ili uklanjanjem prekograničnih prepreka za održivi društveno-ekonomski razvoj" ili b) zajednička realizacija aktivnosti od strane partnera rezultirala je intenziviranjem prekograničnih veza i održivim prekograničnim partnerstvima i/ili uklanjanjem prekograničnih prepreka za održivi društveno-ekonomski razvoj").
- Izvorni uticaj programa prekogranične saradnje: bolje susjedstvo i korist za ljude sa obje strane na način na koji "nacionalni projekat" ne bi uspio.
- Inovativan: po oblasti, po uključenim partnerima ili primjenjenim aktivnostima i metodama
- Efikasan: Rezultati postignuti na vrijeme i u skladu sa planiranim budžetom;
- Dobro širenje: vidljivost, replikabilnost, multiplikatorski i /ili efekat preliivanja.
- Dobri izgledi održivosti: vjerovatno daje doprinos nakon završetka projekta i dugoročno partnerstvo

< Priče treba da imaju sledeću strukturu:

Rečenice koje sumiraju uspjeh projekta

Naziv projekta

Tematski prioritet

Lokacija: Location: Opštine po zemljama

Tip projektnog partnera

Iznos budžeta (uključujući EU grant)

Opis problema

Ostvareni ciljevi (uključujući izjave partnera)

Glavni ostvareni rezultati

Glavne realizovane aktivnosti

Datum početka i završetka

Website

Kontakt podaci partnera u programu prekogranične saradnje

Izvještaj objavljen dana XX/XX/20XX

Godišnji izvještaj o implementaciji pomoći IPA II pod indirektnim upravljanjem Crne Gore koji podnosi Nacionalni IPA koordinator

I. Izvršni pregled

1. Upućivanje na ciljeve nacionalnih strateških dokumenata i kratak pregled izazova u sektorima.
2. Učešće u programiranju.
3. Odnosi s Evropskom komisijom.
4. Problemi uočeni pri ispunjavanju postavljenih uslova za sprovođenje i pri obezbjeđivanju održivosti, relevantne preuzete/planirane mjere, preporuke za dalje djelovanje.
5. Relevantna pitanja koja proizlaze iz učešća države korisnice IPA II u Odboru IPA za praćenje i u sektorskim odborima za praćenje (uključujući Zajednički odbor za praćenje za prekograničnu saradnju), ukoliko ih ima.
6. Učešće u akcijama za više država i povezana pitanja.
7. Aktivnosti praćenja i evaluacije, glavne pouke i aktivnosti nakon dobijanja preporuka.
8. Aktivnosti koje se odnose na komunikaciju i vidljivost.
9. Koordinacija donatora.

U slučaju indirektnog upravljanja izvršni pregled takođe treba da obuhvati:

10. Ukupnu implementaciju pomoći IPA pod indirektnim upravljanjem (najviše jedna strana).
11. Glavni horizontalni problemi uočeni pri implementaciji pomoći IPA i kasnije preuzete/planirane mjere (najviše pola strane).
12. Preporuke za dalje aktivnosti (najviše pola strane).
13. Revizije – glavni nalazi i preporuke i preduzete korektivne aktivnosti.

II. Informacije po sektorima

Naziv sektora¹⁶: [Saobraćaj]

Narativni dio: kratak pregled po sektorima, uključujući sljedeće informacije:

1. Učešće u programiranju.
2. Pregled rezultata na putu ka punopravnom sektorskom pristupu (tj. ciljevi postignuti u skladu sa sektorskom mapom puta u sektorskom planskom dokumentu).
3. Koordinacija s drugim instrumentima i/ili donatorima/međunarodnim finansijskim institucijama u sektoru.
4. Uticaj akcija IPA II u okviru sektora na razvoj relevantnih nacionalnih administrativnih kapaciteta u sektoru, strategijsko planiranje i izradu budžeta.

U okviru indirektnog upravljanja takođe treba uključiti i sljedeće informacije:

5. Uspostavljene operativne strukture i odgovarajuće promjene, ukoliko je to relevantno: [Ministarstvo saobraćaja]
6. Informacije o implementaciji programa u sektoru
7. Glavna postignuća u sektoru
8. Značajniji problemi uočeni pri implementaciji povjerenih zadataka npr. odlaganja u ugovaranju, i kasnije preuzete/planirane mjere.
9. Preporuke za dalje djelovanje.
10. Implementirane aktivnosti praćenja i evaluacije, revizije – najvažniji nalazi i pouke, preporuke, prateće aktivnosti i preduzete korektivne aktivnosti.

Naziv sektora: Prekogranična saradnja¹⁷

1. Učešće u programiranju prema potrebi.
2. Napredak postignut pri sprovođenju programa prekogranične saradnje, a posebno u pogledu postizanja određenih ciljeva po tematskim prioritetima (uključujući kvalitativne i kvantitativne elemente koji ukazuju na napredak u vezi sa ciljevima).
3. Kratak pregled problema uočenih pri sprovođenju programa prekogranične saradnje i preduzetih korektivnih mjera, kao i preporuke za dalje korektivne mjere.
4. Praćenje, uključujući modalitete prikupljanja podataka i, gdje je primjenjivo,

---

¹⁶U skladu s nazivima sektora u indikativnom strateškom dokumentu.

¹⁷ Poseban vid izvještavanja se zahtijeva za sektor prekogranične saradnje.

- aktivnosti evaluacije.
5. Aktivnosti vezane za komunikaciju i vidljivost.
  6. Koordinacija s partnerskom zemljom.

U okviru indirektnog upravljanja takođe treba uključiti i sljedeće informacije:

1. Uspostavljene operativne strukture i odgovarajuće promjene, ukoliko je to relevantno.
2. Značajniji problemi uočeni pri implementaciji povjerenih zadataka npr. odlaganja u ugovaranju, i kasnije preuzete/planirane mjere.
3. Preporuke za dalje djelovanje.
4. Sprovedene revizije – najvažniji nalazi, preporuke i preduzete korektivne mjere.

**II a. Indikatori učinka u sektoru [npr.transporta] koji obuhvataju i direktno i indirektno upravljanje:
Indikatori¹⁸ po programima**

Finansijski sporazum/upućivanje na program¹⁹	Indikator za sektor [Saobraćaj]	Izvor	Polazna vrijednost	Ključna tačka (2017)	Cilj (2020)	Vrijednost (2014²⁰)
<i>Nacionalni program za 2014.godinu</i>	<i>Skraćenje prosječnog vremena putovanja putnika između glavnih gradskih centara po vrstama prevoza</i>					
<i>Višegodišnji program za period 2014-20xx</i>	<i>Smanjenje troškova prevoza po jedinici dobijenog proizvoda</i>					

¹⁸Ovo bi uglavnom trebali biti indikatori rezultata, kao i odgovarajući izabrani indikatori proizvoda.

¹⁹ Mora biti u skladu s načinom programiranja (godišnji, višegodišnji sa ili bez podjele obaveza) i s izvještajem Nacionalnog službenika za ovjeravanje.

²⁰ Prilagoditi broj kolona za sve godine od 2014. do godine na koju se odnosi izvještajni period. Vrijednosti bi trebale biti zbirno iskazane.

II b. Pregled na nivou akcije za sektor (npr. *saobraćaj*)

Finansijski sporazum/upućivanje na program	Akcija	Trenutno stanje/Napredak vezan za određenu akciju (npr. Projektni zadatak u pripremi, tender raspisan, ugovoren, u procesu sprovođenja, završen)	Glavna dostignuća i ocjena dostignuća	Značajniji problem na koje se naišlo u toku obavljanja povjerenih zadataka i mjere koje su preduzete /koje se planiraju u cilju rješavanja problema	Događaji koji će u budućnosti imati uticaja na sprovođenje	Preporuke za buduće korektivne mjere
<i>Nacionalni program za 2014.godinu</i>	<i>Elektrifikacija željezničke pruge od xxx do granice s xxx</i>	<i>Npr. ugovor o uslugama za pripremu Projektnog zadatka za ugovor o radovima je potpisan i sprovodi se, tenderi za ugovor o radovima će biti raspisani u drugom kvartalu 2015.godine</i>		<i>Npr. ugovor o uslugama za pripremu Projektnog zadatka za ugovor o radovima je odložen jer pregovaračka procedura nije uspjela, pa je stoga morala biti ponovo pokrenuta</i>	<i>Npr. izmjene nacionalnog zakona, kao što su usklađivanje s i sprovođenje Četvrtog željezničkog paketa</i>	

U okviru indirektnog upravljanja takođe je potrebno priložiti i sljedeće anekse:

Aneks 1

Pregled funkcionisanja sistema upravljanja i kontrole (uključujući promjene u institucionalnoj strukturi) (najviše jedna strana).

Transparentnost, vidljivost, informacione i komunikacione aktivnosti u skladu sa Okvirnim sporazumom (najviše jedna strana)

Aneks 2

Uspješni primjeri (N.B. ovaj odjeljak može se iskoristiti za godišnji izvještaj o finansijskoj podršci koji priprema Evropska komisija)

Aneks 3

Godišnji plan nabavki

Sljedeći aneks potrebno je priložiti i za direktno i za indirektno upravljanje:

Aneks 4

Mapa puta sektorskog pristupa – postignuti rezultati (ističući da li su planirani ciljevi ispunjeni ili ne).